

BILIMBO HÚVÖSVÖLGY MONTESSORI ÓVODA

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Készült:

**Bilimbo Naphegy Montessori Óvoda engedélyével és pedagógiai programja
alapján**

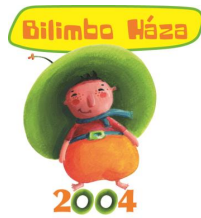
Tartalom

1. A Pedagógiai Program jogszabályi háttere	5
2. Az Óvoda jogi státusza, adatai	7
3. Küldetésnyilatkozat, Montessori Pedagógiája.....	9
3.1. Küldetésnyilatkozat	9
3.2. Montessori Pedagógiája	10
4. Gyermekkép, Óvodakép, Pedagóguskép.....	15
4.1. Gyermekkép.....	15
4.2. Óvodakép.....	16
4.3. Pedagóguskép.....	16
5. A Program cél- és feladatrendszere	19
5.1. Alapvető céljaink:	19
5.2. Az óvodai nevelés általános feladatai	20
5.2.1. Egészséges életmód kialakítása.....	20
5.2.2. Érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés	25
5.2.3. Anyanyelvi, értelmi fejlesztés.....	29
6. Az óvodai élet megszervezésének elvei	33
6.1. Személyi feltételek	33
6.2. Tárgyi feltételek	34
6.3. Csoportszervezés.....	36
7. Az óvodapedagógus tervezőmunkája	37
7.1. Az óvodai nevelés tervezése	37
7.2. Az óvodai tevékenységek időkeretei	38
7.2.1. Napirend	38
7.2.2. Heti rend	39
8. Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai.....	41
8.1. Játék.....	41
8.2. Művészeti nevelés.....	44
8.2.1. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	45
8.2.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	47
8.2.3. Verselés, mesélés	49

8.3. Mozgás.....	50
8.4. A külső világ tevékeny megismerése.....	54
8.4.1. Kozmikus nevelés	54
8.4.2. Környezet- és természetvédelem.....	55
8.4.3. Matematikai gondolkodás fejlesztése	55
8.5. Tevékenységben megvalósuló tanulás	57
8.6. Munka jellegű tevékenységek.....	58
8.7. Csendjáték	59
9. A gyermekek fejlődésének nyomon követése.....	62
9.1. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére.....	62
9.2. Iskolaérettség.....	62
10. A nevelés kerete: az Óvoda hagyományos ünnepei és egyéb rendezvényei	65
11. Gyermekvédelem, a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.....	66
12. Az Óvoda kapcsolatrendszere.....	69
13. A Programhoz kapcsolódó szolgáltatások	72
14. Záró gondolat.....	75
15. Melléklet.....	76
15.1. A Programhoz kapcsolódó speciális eszközök.....	76
15.2. BUKFENC játékkatalógus.....	78
15.2.1. Testséma	78
15.2.2. Egyensúly	84
15.2.3. Térorientáció	87
15.2.4. Látás.....	92
15.2.5. Hallás.....	96
15.2.6. Tapintás.....	101
15.2.7. Téri sorozatok.....	106
15.2.8. Időí sorozatok.....	108
15.2.9. Verbális sorozatok	110

1. A Pedagógiai Program jogszabályi háttere

Magyarország Alaptörvénye (2011.04.25.)

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

2012. évi CXXXIV. törvény, a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról

363/2012. (XII.17.) kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

229/2012. (VIII.28.) kormányrendelet a Nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

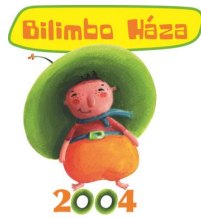
32/2012. (X.8.) EMMI rendelet A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelésének irányelve

32/1997. (XI.5.) MKM rendelet A nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve

2003. évi CXXXV. törvény Az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség előmozdításáról

1991. évi LXIV. törvény 29. cikk 1./a/ENSZ egyezmény a gyermekek jogairól

2. Az Óvoda jogi státusza, adatai

Az óvoda hivatalos neve: **Bilimbo Hűvösvölgy Montessori Óvoda**

Az óvoda OM-azonosítója: **203294**

Az óvoda székhelye: **1028 Budapest, Hidegkúti út 90A**

Az óvoda fenntartója: **Bilimbo Manói Nonprofit Kft.**

Az óvoda jogállása: **önálló jogi személy**

Az óvoda jogszabályban meghatározott alaptevékenysége: **Óvodai nevelés, mely a gyermek 3 éves korában kezdődik, és addig az időpontig tart, ameddig a gyermek a tankötelezettség teljesítését meg nem kezdi.**

Az óvodába felvehető maximális gyermeklétszám: **40**

A csoportok száma: **3**

3. Küldetésnyilatkozat, Montessori Pedagógiája

3.1. Küldetésnyilatkozat

A Bilimbo Háza a családok háza is egyben, ahol közös együttműködésen, szereteten és tiszteleten alapul az a törekvés, hogy gyermekeink számára megalapozzunk egy olyan útravalót, melyben az egészséges életmód, az erkölcsös értékrend, az élethosszig tartó fejlődés, képességeik maximális kihasználása, az együttműködés és önmegvalósítás megfelelő aránya, felelősségvállalás és önismeret kísérik őket életük végéig a boldogság felé.

Bilimbo Húvösvölgy egy olyan magánóvoda, melynek tagjai azt a célt tűzték ki maguk elé, hogy az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában megfogalmazott irányelveknek megfelelően és a Montessori Pedagógia szellemiségében nevelik a kisgyermeket.

Küldetésünknek érezzük, hogy a gyermeki személyiséget, mint egyedi és megismételhetetlen test-lélek-szellem hármasságot a számára legoptimálisabb módon hagyjuk kibontakozni, és ehhez a feltételeket Mária Montessori módszerének kongruens alkalmazásával kívánjuk biztosítani.

„Nem vagyunk egyformák, de attól még nagyon becsülhetjük, szerethetjük egymást, és kölcsönösen tanulhatunk egymástól. Nagy segítséget nyújt mindehhez a Montessori-féle szemlélet, a Montessori-pedagógia lehetősége.”

/B. Mébes Vera/

3.2. Montessori Pedagógiája

Mária Montessori Rómában alapított óvodát 1909-ben Gyermek Háza néven. Pedagógiája mára világszerte ismertté és közkedveltté vált, melynek alapja a gyermekbe vetett bizalom. Legismertebb gondolata: „Segíts nekem, hogy magam csinálhassam!” Hazánkban a Magyarországi Montessori Egyesület viszi tovább rendszerét.

A Montessori pedagógia célja:

Derűs, nyugodt légkörben, egymással segítőkész, önálló, önmaguk és mások iránt szeretetteljes, boldog gyermekek nevelése.

A Montessori pedagógia alapja:

Az a hit, hogy a gyermekben megvan a cselekvésnek és a világ megismerésének a vágya, ezáltal saját tevékenysége és tapasztalatai által tanul. A gyermek szabadsága, függetlensége önállóságuk elsajátítása során valósul meg.

A Montessori pedagógia feladata:

A gyermeki személyiség egészének fejlesztése, elsősorban érzelmi nevelés, melyben legfontosabb a szeretet, mely a kreativitás forrása is.

Montessori alapelvei:

- Az előkészített környezet

A gyermek tevékenységének az aktivitása akkor tud megvalósulni, ha számára megfelelő környezet veszi körül. Montessori a gyermekek méretéhez készített bútorokat, az

eszközöket elérhető magasságban nyitott polcokon helyezte el. Ez akkor forradalomnak számított, ma már természetes az óvodákban. A környezet rendje a mértékletességben is nyilvánuljon meg, hogy a felesleges ingerek ne zavarják össze a gyermeket. A csoportszoba összképe legyen esztétikus, szép, derűt sugárzó.

- Az abszorbeáló lélek

Belső szenzibilitások vezetésével épít, nem akarati erőfeszítésekkel. Ezek úgynevezett szenzitív periódusokban nyilvánulnak meg. A gyermek ösztönösen szív magába minden ismeretet, s ezt fokozatosan tudatosra váltja egy örömteli szeretetteljes úton.

- Az érzékeny periódusok

A gyermek belső befogadóképessége határozza meg. Mikor melyik a legelőnyösebb szituáció a pillanatnyi fejlődési szint számára. Ezért van az, hogy a gyermek bizonyos dolgokra figyel, másokra nem. Ezen periódusok során tanul meg eligazodni a világban.

- A figyelem polarizációja

Az óvodás korú gyermek azokra a dolgokra tud koncentráltan figyelni, amelyek felkeltik az érdeklődését. A pedagógia kulcsa ezeknek a pillanatoknak a felismerése és kihasználása. Amikor a gyermek egy tevékenységet ilyen mély összeszedettségben tud végezni, utána mindig belsőleg megerősödnek, nyugodtak, és barátságosak.

- A gyermek szabadsága

A gyermek a rászabott környezetben szabadon megnyilvánulhat mindaddig, míg a közösség érdekeit nem sérti. A pedagógus a lehetőségekhez mérten biztosítja az előrehaladást a megismerésben, mely az alkotókészség kibontakozásának feltétele. Nem egyenlő a szabadossággal.

- A munka

Minden tevékenységet magába foglal. A szabad játékhoz hasonlóan a jellemzői az önkéntesség, az öröm és az önállóság. A gyermek célja maga a tevékenység nem külső kényszer motiválja.

A Montessori pedagógustól elvárt magatartás:

- türelem
- mindig ott van, ha segítség kell
- gyermekismeret
- szeretet
- elfogadás
- indirekt módszerek alkalmazása
- kezdetben aktív, fokozatosan passzívvá válnon a gyermek beilleszkedésével párhuzamosan
- bölcsesség
- körültekintő megfigyelés
- alkalmazkodás
- szolgálat, alázat
- közvetítés az eszközrendszer és a gyermekek között
- motiváló, a gyermekben érdeklődést ébresztő
- önnevelő
- bármikor elérhető

- a gyermeket önmagához mérő
- differenciálni magas szintes képes

4. Gyermekkép, Óvodakép, Pedagóguskép

4.1. Gyermekkép

A gyermekekhez, mint egyedi, mással nem helyettesíthető individuumokhoz és egyéni fejlődési úttal rendelkező szociális lényekhez, az életkori sajátosságok és az egyéni szükségletek, különbözőségeik ismeretében közelítünk. A gyermek fejlődésének általános tendenciáin túl értéként fogadjuk el az egyéni különbségeket: az egyedit és a másságot, az eltérőt, amelyek összeegyeztethetők mások érdekeivel és méltóságával. Nevelési elveink gyermekközpontúak, befogadóak, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszünk, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést. Óvodánkban differenciáltan alakítjuk az egyéni fejlesztés lehetőségét, figyelembe véve a gyermekek egyéni fejlődési-tanulási ütemét, sajátos szociokulturális háttérét. Alapvető feladatunknak tekintjük a személyiség harmonikus fejlesztését. Az értékek, tulajdonságok, képességek közül kiemelten alapozzuk az alábbiakat:

- A gyermek rendelkezzen pozitív énképpel, legyen kulturális identitása, őrizze meg kíváncsiságát, legyen önálló, ismerje meg és legyen tudatában saját értékeinek.
- Pozitív hozzáállással forduljon a felfedezés, a megismerés felé, szerezzen tapasztalatokat, melyek hozzájárulnak testi, szociális, emocionális és intellektuális fejlődéséhez.
- Tapasztalja és tanulja meg az együttműködésekben rejlő alkalmazkodás és önérvényesítés lehetőségeit, tudjon kompromisszumot kötni.
- Legyen képes önmagát szabályozni, rendelkezzen önkontrollal.
- Szívesen kommunikáljon társaival és felnőttekkel egyaránt, tudjon kapcsolatot teremteni és fenntartani.
- Szeresse a természetet, védje az élőlényeket és környezetét.

Óvodáskor végére rendelkezzen mindazokkal a képességekkel, melyek segítségével környezetükben eligazodik és alkalmazkodik az iskolai élethez.

„...Ha a gyerekek biztonságban érzik magukat, megtanulnak binni.

Ha a gyerekek hitelesen élnek, megtanulják mit jelent szeretni.

Ha a gyerekek elfogadva és barátságban élnek, megtanulják megkeresni a szeretetet a világban.”

/Dorothy Law Holtz: Egy élet a kezében/

4.2. Óvodakép

Hidegkút környéke csodálatos a maga kis családi házas utcáival, hatalmas ősfákkal, hangulatos játszótereivel, családias, pici üzleteivel. Az embernek azaz érzése, mintha egy nagy családban élne, ahol mindenki ismer mindenkit. Óvodánk céljaiban is hasonlít ehhez a képhez, hagyományos, konzervatív értékrendet közvetítünk a haladó kor szellemében, a fejlődést követve, immár 3 éve. Mindezt szoros együttműködésben valósítjuk meg a családokkal. Egymás céljait és érdekeit egyaránt figyelembe véve közösen tudjuk eredményesen nevelni gyermekeinket a kölcsönös tisztelet és megbecsülés elvére alapozva.

A gyermekek testi, lelki és szellemi fejlődéséhez az Óvodai nevelés országos alapprogramján túl a Montessori Pedagógia személyi és tárgyi feltételrendszerével biztosítjuk azt a többletet, ami a gyermek egészséges és harmonikus személyiségének a kibontakoztatásához a mai világban szükséges. Óvodánkban minden pedagógus elvégezte a Montessori képzést, és rendelkezünk a speciális Montessori eszköztárral. Életünket a mindennapokban és az óvodában különösen a szeretet és elfogadás hatja át. Montessori szellemében újraértékeljük a gyermekhez való hozzáállásunkat, mely szerint olyan óvodai életet biztosítunk a gyermekeinknek, melyben a kíváncsiság, az önállóság, a tevékenységek során spontán létrejövő tanulás megvalósulását helyezzük előtérbe. A gyermek belső hajtóereje, motivációja az optimálisan inger gazdag, igényes és esztétikus környezetnek köszönhetően alakul ki. A játékos és eredményes tevékenységek a fejlődésen túl önmagukban hordozzák a siker élményét is. Mindezek biztosítására a Montessori eszközökön kívül nagy hangsúlyt fektetünk a szabad játékra, mint a gyermek alapvető tevékenységére. Az Alapprogram tevékenységi területeivel összhangban tervezzük és szervezzük a mindennapi Montessori-féle csendjátékot, mely kiemelt helyet foglal el programunkban. Ily módon látjuk el az óvoda óvó-védő, szociális és nevelő-személyiségfejlesztő funkcióit.

4.3. Pedagóguskép

A nevelőmunka kulcsszereplője a pedagógus. Személyisége meghatározó és modellértékű a gyermek életében. Jelenléte a nevelés egész időtartamában alapvető feltétele az óvodai nevelésnek. A pedagógus tevékenysége és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkája hozzájárul az óvodai nevelés eredményességéhez.

A Montessori pedagógia elvárja, hogy az óvodapedagógus mindenképp legyen gyermekszerető. Megfigyelései alapján ismerje meg a gyermeket alaposan, lássa meg benne a jót, a fejlődés lehetőségét. Vegye figyelembe a gyermek sajátosságait, adottságait, szociális háttérét. Ismerje fel a segítségnyújtás megfelelő idejét és mértékét, a fejlesztés módját, feladatait. Nyújtson érzelmi biztonságot. Tisztelje a gyermekben az embert, és saját mintájával is egymás tiszteletére neveljen. Külseje legyen mindig csinos, esztétikus. Beszéde legyen kedves, de nem kedveskedő, anyanyelvét helyesen és választékosan használja!

A Bilimbo pedagógusaira és pedagógiai munkát segítő munkatársaikra jellemző, hogy:

- gyermekszerető
- hiteles
- érzelmi biztonságot nyújt
- derűs, kedves
- elfogadást, megértést, nyugalmat áraszt
- pozitív hozzáállású, optimista
- megjelenésében igényes
- differenciálásra, kooperatív technikák alkalmazására képes
- magatartása, viselkedése, kommunikációja modellértékű

Mindennapi munkájuk során kifejezésre juttatják:

- a gyermekekkel kapcsolatos empátiájukat, szeretetüket
- játékoságra való hajlamukat
- a gyermekekbe vetett bizalmukat, bátorításukat, támogató magatartásukat
- következetességüket

- pedagógiai, pszichológiai ismeretekben, gyakorlati jártasságokon alapuló szakértelmüket
- a gyermeki kommunikáció megértését
- érzelmi intelligenciájukat
- a gyermek testi, lelki, szellemi szükségleteinek kielégítését
- az igényt önmaguk ismeretére, személyiségüknek fejlesztésére
- jó szervező- és figyelemmegosztó képességüket
- a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartását, az egyenlő bánásmód biztosítását
- módszertani kultúrájukat fejlesztik, Lifelong learning fontosságát
- a gyermek-szülő-pedagógus hármasságot

5. A Program cél- és feladatrendszere

Programunk alapjául az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII.17.) Kormányrendelet és B. Méhes Vera: Magyarországi Montessori Óvodai Programja szolgál.

5.1. Alapvető céljaink:

- A gyermekek személyiségének kiegyensúlyozott, harmonikus fejlődésének elősegítése, az érzelmi intelligencia kibontakoztatásával, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével, az esetlegesen felmerülő hátrányok csökkentésével.
- A gyermeki személyiség egészére irányuló folyamatos, sokoldalú képességfejlesztés, az eltérő érési, fejlődési ütem mindenkori szem előtt tartásával.
- A gyermek kompetenciáinak fejlesztése élményeken és tapasztalatokon keresztül, hogy képesek legyenek megfelelően és önállóan tájékozódni az őket körülvevő természeti és emberi világban.
- A kisgyermekkor érzékenységét és fogékonyságát kihasználva a mindennapi tevékenységeink során megelőzni a későbbi tanulási nehézségek kialakulását (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia).
- Környezettudatos magatartás alakítása a tárgyi környezet és a követendő minta biztosításával, mely alapjául szolgál az olyan magasabb rendű érzelmek kialakulásának, mint a szülőföldhöz való kötődés, erkölcs, hazaszeretet.
- Az egyre színesedő, egyre több nemzetet és vallást magába olvasztó világot megismertetni, a gyermeki nyitottságot megőrizni, ezzel megalapozni a tolerancia és empátia képességét.

5.2. Az óvodai nevelés általános feladatai

5.2.1. Egészséges életmód kialakítása

Célunk, hogy a gyermekben kialakuljon az egészséges életvitel igénye, testben és lélekben egyaránt kiegyensúlyozottságra törekszünk. A gyermek megfelelő fejlődésének szempontjából az óvodáskor kiemelt jelentőségű.

Feladataink:

- A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése.
- A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.

A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése

A testi, lelki, szellemi egészség egyik alapvető feltétele a gyermek testi komfortérzetének kielégítése. A gondozási feladatok teljesítése a pedagógus és a gyermek között bensőséges kapcsolatot feltételez. Kialakításakor előtérbe helyezzük az egyéni bánásmódot. A megfelelő gondozás elősegíti a gyermek növekedését, fejlődését, egészségének megőrzését, ezáltal hozzájárul jó közérzetéhez, személyiségének optimális fejlődéséhez. A gondozási feladatok ellátásában különösen fontos a gyermek, a szülő és a pedagógus együttműködése. Megfelelő időt hagyunk a feladatok elvégzésére, és fokozott szóbeli megerősítéssel segítjük elő anyanyelvük, kommunikációjuk fejlődését. A testi nevelés átfogó tevékenység, melyet a gondozás és mozgás feladatai által tudunk megvalósítani. A gyermek legalapvetőbb természetes megnyilvánulási formája a mozgás, ami csak akkor tud megvalósulni, ha a gyermek jó közérzettel, biztonságos környezetben, örömmel végezheti. Feladatunk ennek biztosítása a sokirányú gondozási tevékenységgel, mely hozzájárul a jó szokások kialakításához. A természetes mozgáskedv

fenntartásával nem csupán a mozgást szeretettjük meg, hanem fizikai erőnlétét is fejlesztjük. A rendszeres és változatos mozgás hozzájárul az egészséges életvitel kialakításához.

A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése

A mindennapi mozgás jelentős szerepet tölt be az egészséges életmódra nevelésben. Az óvodai élet minden napján spontán és szervezett formában is minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk a szabad mozgásra, ezzel elősegítve légző- és keringési rendszerük teljesítőképességének, csont- és izomrendszerük teherbíró-képességük növelését. Az egyéni sajátosságokat figyelembe véve a megfelelő terheléssel, az aktivitási szintek változtatásával a testi képességük fejlődését is elősegítjük. A különböző és változatos mozgásformák sokszori ismétlésével, gyakorlásával, a mozgásformákhoz kapcsolódó szabályok betartásával egyre biztosabban tudják használni a speciális szereket, eszközöket, biztonságosabban eligazodnak a térben, így a balesetek is megelőzhetőek. A mindennapi élet keretein belül arra törekszünk, hogy a lehető legtöbb időt szabad levegőn töltsük. Elvünk, hogy nincs rossz idő, csak nem megfelelő öltözék. Ha a szabad levegőn való tartózkodás mégsem oldható meg, akkor a csoportszobák rendszeres szellőztetésével biztosítjuk a friss levegőt. Célunk, hogy a gyermek megszeresse, és belső igényévé váljon a mozgás, ezáltal az egészséges életmód egyik alappillére.

Az egészséges életmód, a testápolás

A gyermek higiénés szokásainak alakításánál elsősorban a példamutatás eszközét használjuk. Egyéni ütemben sajátítják el a helyes alap tisztálkodási, testápolási, öltözködési szokásokat, szabályokat. A gyermek saját tempójában, érettségének megfelelő ütemben, befogadó képességükhöz mértén leginkább utánzó kedvükre alapozva gyakorolják az egészséges életmód helyes szokásait. Törekszünk az önállóság kialakítására a fokozatosság elvét betartva, az egyéni sajátosságokat figyelembe véve, az önkiszolgálás, önálló öltözködés, testápolás folyamatai közben is. A családokkal ezen a téren is szoros együttműködésben alakítjuk ki a szokás-szabályrendet, hogy mielőbb beépüljenek a gyermek belső igényei közé, hiszen ha mindkét területen ugyanazt várjuk el tőlük, akkor hamarabb válik természetessé az adott viselkedés.

Étkezés

A megfelelő étkeztetés során a gyermeki szervezet egészséges fejlődését kívánjuk biztosítani, a meglévő egészséges állapot fenntartását, illetve a betegségek megelőzését. Az étkezések során a felnőtt mintát ad a kulturált szokások, illemszabályok kialakításához.

Feladatunk, hogy gondoskodjunk a vitamindús étrendről, és a megfelelő mennyiségű folyadékbevitelről. A beiratkozás során az óvodapedagógus fontos feladata az anamnézis-felvétel közben felderíteni az esetlegesen előforduló ételallergiát, intoleranciát, vagy olyan diétát, melynek a betartása külön odafigyelést igényel. Napirendünk során biztosítjuk a 3 óránkénti étkezést, közben pedig ösztönözzük kellő folyadék fogyasztását. Minden nap gondoskodunk a nyers zöldség vagy gyümölcs fogyasztásáról, a különféle és változatos, esetlegesen ismeretlen ételek megkóstolását tapintatosan ösztönözzük. Étrendünkben szerepelnek az olajos magvak, és a nyers gyümölcsön kívül az aszalt gyümölcsök is kedvelt csemegéink közé tartoznak.

A gyermekekkel a felnőttek együtt ebédelnek, a közös élmény és pozitív minta hatására kedvező és gyors fejlődést érünk el. Ezzel a családi, bensőséges hangulattal nagyban hozzá tudunk járulni az étkezési kedv fenntartásához, és a biztonságérzet, a nyugodt, kulturált étkezési szokások kialakításához. A gyermekek nyitott szekrényekből önállóan terítenek, és az egyéni fejlettségi szintjüknek megfelelően szolgálják ki maguknak az ételleket, segítséget csak igény esetén nyújtunk, ezzel is önállóságukat fejlesztve. A felnőttek jelenlétének és példamutatásának köszönhetően az étkezési illemszabályokat könnyen elsajátítják, melyben kulcsfontosságú szerepet kap az utánzás. Az otthonról hozott eltérő étkezési kultúrákat figyelembe vesszük, megbeszéljük, a pozitív példát erősítjük, és beépítjük a szokásrendbe.

Öltözködés

Az időjárásnak megfelelő öltözködés alapfeltétele a szabadban való tartózkodásnak. Célszerű rétegesen öltöztetni a gyermeket, és váltóruhát is kérünk minden szülőtől. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermek a hőérzetének megfelelően megváltoztathassa öltözékét. Az öltözék akkor megfelelő, ha a gyermeket a szabad mozgásban nem akadályozza, és az aktuális időjárásnak is megfelel. Fontos, hogy a gyermek lábbelije kényelmes legyen, a lábát biztonságosan körbeölelje, szellőzzön, segítse elő a láb egészséges fejlődését, és testtartást. Az öltözködésre elegendő időt

biztosítunk, hogy a gyermekek önállóan öltözködhessenek, szükség esetén életkornak és fejlettségi szintnek megfelelően segítséget nyújtunk. Az önállóság elősegítésére különös gonddal alakítottuk ki öltöző helyiségünket és szekrényeinket. A gyermek testi és fejlettségi szintjét figyelembe véve ki-kí az alacsonyabb, illetve a magasabb (de a gyermek által elérhető magasságban lévő) szekrényt választja. Ez szintén igaz a cipőket elkülönítő kis cipőtartókra is. A szülők együttműködve a pedagógussal tudatosítják a gyermekben a saját öltözékének a felismerését a többiekétől. A szekrények Montessori elveinek megfelelően teljes névvel vannak ellátva, ezen kívül a gyermek óvodai jelének képével, és egy színes, egy évnél nem régebbi fényképpel a gyermekről, melyet minden évben mi készítünk el.

Pihenés

A mozgás és pihenés váltakozása a gyermek életében alapvető szükséglet. Pihenés közben építi be azokat a tapasztalatokat, melyet az aktív időszakban szerzett. Alvás közben fejlődik idegrendszere is. Ezért különösen fontos, hogy megfelelő körülményeket biztosítsunk hozzá: kellemes, nyugodt légkört, friss levegőt, kényelmes fekhelyet, otthoni alvó-kelléket, laza öltözéket. A pihenés szertartása nélkülözhetetlen, ez biztonságot és állandóságot nyújt a gyermeknek. Minden nap ebéd után megteremtjük a feltételeket az alváshoz, pihenéshez.

Minden gyermek egyéni alvásigényét figyelembe vesszük, és a lehető legotthonosabb körülményeket biztosítjuk, ezzel növelve biztonságérzetüket. Minden gyermeknek saját otthonról hozott "otthon illatú" ágyneműje van, ezzel is támogatjuk a családias, otthonos környezetet. Pihenés idejére minden gyermek behozhatja az otthonról hozott kedves kis alvó-figuráját, takaróját, olyan kellékét, ami számára segíti az ellazulást. Az óvodapedagógus mesével, énekkel nyugtatja a gyermekeket alvás előtt. Esetenként lágy, halk, meditatív zene segíti a megnyugvást.

Betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása

Az egészséges életmód tudatosságát már az óvodába kerülő kisgyermekkel el kell kezdeni kialakítani. Az egészség megőrzése, a betegségek megelőzése alapvető feladatunk. A családokkal, védőnői szolgálattal, gyermekorvossal együttműködve igyekszünk az esetleges fejlődési eltéréseket időben kiszűrni, és ezáltal korai fejlesztésben részesíteni a gyermeket. A betegségek megelőzése és terjedése érdekében a beteg gyermeket a szülő megérkezéséig elkülönítjük a társaktól, a

fertőzésveszély elkerülése kiemelt fontosságú. Különös figyelmet fordítunk a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, amelyek az egészséges táplálkozás, mindennapos testmozgás, lelki egészség, baleset megelőzés, személyi higiéné, bántalmazás és erőszak megelőzés, függőségek és szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése.

Feladataink:

- Friss zöldségek, gyümölcsök gondos lemosása, ennek tudatosítása a gyermekben is.
- Kézmosás, fogmosás beépítése a mindennapi szokásokba.
- Az étkeztetés során az ÁNTSZ által meghatározott szigorú szabályok betartása.
- A védőnői, orvosi szűrővizsgálat megszervezése, lebonyolítása.
- A mindennapi mozgáshoz szükséges feltételek megteremtése.
- A táncos, zenés tevékenységhez kapcsolódó kellékek előkészítése, térrendezés.
- A gyermek életkori sajátosságainak megfelelően végrehajtani a Tűz- és Balesetvédelmi oktatást, tevékenységbe ágyazva.
- Személyes példamutatás a helyes higiénés szokásokról.
- Egyéni bánásmód elvein keresztül a lelki egészségre való odafigyelés.

A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása

A gyermek közvetlen környezete befolyásolja életminőségét, az egészséges életmódra való igényt, a harmonikus személyiségfejlődését és biztonságát is. Az óvodai környezet minőségének megteremtésében és fenntartásában erre különösen odafigyelünk. Legfontosabb feladatunk a balesetek megelőzése. Ezt nagymértékben elősegítik – az elsőként Montessori által bevezetett – a gyermek méreteinek megfelelő bútorok, eszközök, és azok a gyermek számára is elérhető elhelyezése. Az apróbb sérülések, horzsolások ellátására természetesen minden ehhez szükséges eszköz rendelkezésünkre áll. Baleset esetén az elsősegélynyújtást követően azonnal mentőt kell hívni, és szülőt értesíteni, illetve a többi gyermeket biztonságban elhelyezni, megnyugtatóan.

Veszély esetén a gyermektől elvárható, hogy az észlelést követően azonnal tájékoztassa az óvodapedagógust, vagy valamelyik felnőttet. A prevenció feladatai közé tartozik, hogy az ajtókat, kapukat minden esetben zárjuk magunk után. Az eszközök, használati tárgyak épségét rendszeresen ellenőrizzük. Az óvoda területén felügyelet nélkül nem maradhat gyermek! A balesetvédelemmel kapcsolatos, a gyermek testi épségére vonatkozó egyéb szabályokat a Tűz- és munkavédelmi szabályzat tartalmazza.

A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása

A gyermek környezetével való kapcsolata mindig a felnőtt közvetítésével valósul meg. Nem elég csak a kapcsolat, hanem a viszony minősége is fontos tényező. A környezet az öröklés mellett a fejlődés egyik potenciális forrása. A környezetet pontosan, valóságghűen megismerni a cselekvés, a kép, a szó egységben lehet. Ez lehetővé teszi, hogy az évszázadok alatt felhalmozott egyetemes, nemzeti, etnikai értékeket, hagyományokat, szokásokat átadjuk, közvetítsük a gyermekeknek, alapozva aktivitásukra, érdeklődésükre. Alapvetőnek tekintjük a gyermek társas környezetével és természeti környezetével való kapcsolatát.

5.2.2. Érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés

Az óvodai nevelés az elsődleges szocializáció helyszínére – a családra – támaszkodik, ennek folytatásaként biztosít szakszerű, intézményes keretek közötti színteret a másodlagos szocializációnak.

Az óvodás gyermekre jellemző sajátosság, hogy magatartását az érzelmei vezérlik. Érzelmeink keresztül hatnak rá a különböző helyzetek, tevékenységek, érzelmi alapon dönt. Éppen ezért kiemelkedően fontosnak tartjuk Bilimbo Húvösvölgyben, hogy az érzelmi nevelésre nagy hangsúlyt fektessünk. Az óvodapedagógus az elsőszámú modell, példakép a társas viselkedés alakulásában. Ő szervezi meg azokat a közös tevékenységeket, amelyekben a társas kapcsolatok alakulnak. Az óvodapedagógus és a munkáját segítők feladata a közvetlen testi- érzelmi kapcsolat megteremtésén, és a példaadáson kívül a csoport közös életének megszervezése, a szokás- és

szabályrendszernek a gyermek fejlettségéhez alkalmazkodó kialakítása is. Munkatársaink érzelmi beállítottságú emberek, magas érzelmi intelligenciával. Ahhoz, hogy gyermekeinknek értékrendünket, erkölcsi normáinkat átadhassuk mindez nélkülözhetetlen. Gyermekeink boldog óvodás éveit a kiegyensúlyozott, harmonikus, szeretetteljes légkör mindennapos megteremtésével biztosítjuk. Az óvodai hagyományrendszerünkbe épülő ismétlődő és örömteli tevékenységek mélyítik az összetartozás élményét. Legfontosabb feladatunk, hogy már a beszoktatás során és később is állandó jelleggel érzelmi biztonságot, derűs, családi légkört tudjunk nyújtani. Az óvodai közösségi élet során a gyermek fel tud készülni az iskolában rá váró új kihívásokra. Az óvodai szocializáció folyamatában a gyermek egyéni érdekeinek, képességeinek a kibontakoztatása a cél a közösségen belül, a társai tiszteletben tartásával, a csoportban elfogadott normák alapján.

A harmonikus személyiségfejlesztés pszicho-szociális összetevőit alapul véve a következő feladataink vannak:

- Közösségi nevelés, társas kapcsolatok alakítása mind a gyermekek között, mind pedig a felnőttek és gyermekek között, hogy az együttműködésre alkalmassá váljanak. Ehhez szükség van a pedagógus és a pedagógiai munkát segítő munkatársak példamutatására, a kapcsolatfelvétel képességének folyamatos fejlesztésére, empátiára, alkalmazkodásra, pozitív hozzáállásra.
- Énkép-, önismeret-, önértékelés fejlesztése, konkrét és elismerő dicséretetek, megerősítések által.
- Egymás különbözőségeinek elfogadása, saját helyzetük felmérése a csoportban, önálló döntéshozatal – autonómia – képessége, hatékonyság, kompetencia, önérvényesítés szociálisan elfogadható módon történjen, egymás érdekeinek és méltóságának tiszteletben tartásával.
- Az erkölcsi értékek, normák alakítása, beépítése a mindennapi tevékenységek, saját élethelyzetek és a nevelők példaadása során: például a jó és rossz közötti különbség felismerése, felelősségvállalás, igazmondás, igazságosság, a gyengébb védelme és segítése, együttérzés.

Befogadás-beszoktatás

A gyermek beszoktatása a közösségbe nálunk nem szeptember elején kezdődik, hanem már a beiratkozásnál, és az azt követő napokban, hetekben. Ez az időszak meghatározza a gyermek kialakuló érzelmi kötődését az óvodához. Ezért nagyfokú körültekintéssel tervezzük meg. Egyéni igény szerint az óvodapedagógussal megbeszélve lehetőséget biztosítunk az ismerkedésre. A mélyebb ismeretek megszerzése céljából óvodapedagógusaink családlátogatás alkalmával is közelebb kerülnek a családokhoz. Augusztus elején minden leendő kis óvodásnak képeslapot küldünk, melyben tudatjuk vele, hogy szeretettel várjuk a Bilimbóba. Az óvodai életbe a beszoktatás folyamatosan történik, alkalmazkodva a gyermek és a szülők egyéni igényeihez. Általában ez az időszak maximálisan két hetet vesz igénybe, de jellemzőbb, hogy már egy hét alatt örömmel és önállóan lép a csoportba az újonnan érkező kisgyermek. Az első időszakban a pedagógusok visszahúzódnak, megvárják a gyermek kezdeményezését, tiszteletben tartva saját egyéni érési ritmusukat. A gyermek számára ebben a korban meghatározó az óvodapedagógussal kialakuló kapcsolatának minősége. A szülőkkal is folyamatos kommunikációban vagyunk, segítve ezzel az egészséges lelki leválási folyamatot. A szeptember minden esetben a rugalmasságról, az összeszokásról, a csapatépítésről szól. Az erre áldozott idő meghozza gyümölcsét, hiszen az a gyermek, aki érzelmileg biztonságban érzi magát, sokkal könnyebben megnyílik, jó közérzetet biztosít, harmonikus tevékenységet tesz lehetővé és a közösség aktív tagjává válik.

Az egyéni bánásmód, differenciált fejlesztés

Nevelő munkánk során a fejlődés feltételeinek megteremtésére és a gyermek erősségeinek, kezdeményezéseinek támogatására helyezük a hangsúlyt, hogy a gyermekek önmegvalósítása, aktivitása pozitív irányt kaphasson. Az egyéni tanulási utak gondozása a gyermekek önmagukhoz mért erősségeinek kibontakoztatását és a gyengeségek kompenzálását egyaránt magába foglalja. A nap folyamán minden gyermekkel közvetlen kapcsolatot teremtünk, mindenkire jut egyéni idő is. Ha a gyermek jól érzi magát a csoportban, képes másokhoz alkalmazkodni, másokért tenni. Minden gyermek megkapja a támogatást személyiségének kibontakozásához, pozitív énképének formálódásához, erkölcsiségének erősödéséhez. Arra törekszünk, hogy mindenki értékes tulajdonságai, kompetenciái felszínre kerüljenek a csoportokban. A szülőkkal való

kapcsolattartásban, a gyermekek fejlődésének nyomon követésében nevelőtársként, együtt alakítjuk ki az adott gyermeknek, családnak legmegfelelőbb stratégiát. Rávezetjük a szülőket, milyen megoldások lehetnek eredményesek gyermekük nevelésében. Beszélgetünk az együtt töltött idő fontosságáról, a szülők közötti kapcsolat hatásairól, az együttjátszás, a mesélés szerepéről, a fogyasztói társadalom veszélyeiről, a szülői szerep alakíthatóságáról, az empátia, a különbözőségek elfogadásának kérdéseiről elanyagiasodó világunkban. Fogadóóráinkon az örömök és problémák megbeszélésével, őszinte figyelemmel és a gyermek alapos ismeretével tiszteljük meg a szülőket. Ezeken kívül rendszeresen szervezünk szülői klubokat, melyeken a mindennapi életben hasznos előadásokkal, tréningekkel segítjük az érdeklődőket. A gyermekekkel kapcsolatos területek minden szegmensét lefedve terezzük meg a programok témáját. Így a gyermek-elsősegélynyújtási- és gyermek-egészségügyi tanfolyamtól kezdve a Montessori pedagógia otthoni alkalmazásán át, a neveléssel, gyermeklélektannal kapcsolatos kérdések-problémák megoldásáig sokszínű paletta áll a rendelkezésünkre, melyen a szülők szívesen vesznek részt az interaktív, érthető előadásmódoknak, és a neves előadóknak köszönhetően.

Az érzelmi intelligencia (EQ) fejlesztése

A gyermek személyiségének kiteljesedése, iskolára való felkészültsége, a későbbi életében való helytállása nem csupán az értelmi képességein múlik. Kutatások szerint a belső harmónia, az önbizalom és a valódi sikeresség akkor érhető el, ha fejlett az érzelmi intelligenciánk, vagyis: képesek vagyunk felismerni a saját és mások érzelmeit, tudunk kapcsolatokat teremteni és ápolni, konfliktusokat kezelni, másokkal együttműködni, vágyainkat és szükségleteinket késleltetni, kitartóan tevékenykedni stb. Bilimbo Hűvösvölgyben ennek a területnek a fejlesztését ezért kiemelten fontosnak tartjuk. Ennek érdekében saját magunkat is képezzük, és nyomon követjük a legújabb fejlesztési lehetőségeket, szakirodalmat. Az elmúlt évek sikereiből kiindulva ebben az évben is szándékunkban áll megszervezni egy ÉFT (Érzelmi Felszabadító Technika) tréninget, melyen a dolgozókon kívül a szülők is részt vehetnek. Montessori pedagógiájával együtt gazdag hatásrendszert tudunk biztosítani, mellyel az érzelmi intelligenciát előnyösen tudjuk fejleszteni.

Feladataink közé tartozik:

- A gyermeknek segíteni saját és társai érzelmeinek felismerésében, tudatosításában, megfogalmazásában, megélésében, elfogadásában.
- Különös tekintettel vagyunk a negatív érzelmek kulturált kezelésének és kifejezésének másokat nem sértő módon való megvalósítására.
- Segíteni a konfliktusok helyes kezelését abban a tudatban, hogy érzelmi telítettségük nagy kihatással lehet a gyermek további életére és viselkedésük alakulására. A megbeszélést szorgalmazzuk, ami minden esetben a helyes magatartási normák felidézésére irányul, és lehetőség van a jóvátételre.

Az érzelmek fajtái:

- szociális érzelmek (segítőkézség, együttműködési készség, különbözőségek elfogadása, empátia, bizalom, részvét...)
- erkölcsi érzelmek (akarat, önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, felelősségtudat, kudarc-tűrés, őszinteség, lelkiismeret...)
- esztétikai érzelmek (szépség-, érték-, értékes felismerése és igénye, művészi élmény befogadására való igény...)
- intellektuális érzelmek (kíváncsiság, csodálkozás, elmélyülés, meglepetés...)

5.2.3. Anyanyelvi, értelmi fejlesztés

Az anyanyelvi nevelés az óvodai nevelőtevékenység valamennyi formájában megvalósuló feladat. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása a beszélő környezettel és a helyes mintaadással valósítható meg a gyermeki kíváncsiságra alapozva, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve. Az óvodapedagógus további feladata, hogy ezeket bővítse, továbbfejlessze, gyakoroltassa olyan környezet biztosításával, melyben valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és kreativitás fejlődését segíti elő.

A beszéd az önkifejezés fontos eszköze, ezért célunk az anyanyelvi nevelésnél a szókincs bővítése, a sajátos nyelvi formák elsajátítása, a nyelvtanilag helyes beszéd, a mondanivaló árnyalt megfogalmazása. Az anyanyelvi játékokat a gyermekek életkori sajátosságaihoz alkalmazkodva beépítjük a mindennapi életbe. A mese, a vers, a mondóka ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek, régi értékeket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermeknek. A közösen átélt örömök és élmények elszakíthatatlan szálakkal kötik össze az óvodapedagógust és a gyermekeket egymással és anyanyelvükkel. Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak egyaránt szerves része a bábozás, a dramatizálás, melyen keresztül tükröződnek a gyermekek irodalmi élményei, kiegészülve hangulatukkal, kreativitásukkal, fantáziájukkal. A gyermek kifejezheti, átélheti, eljátszhatja saját érzéseit, érzelmeit, ezáltal fejlődik személyisége. A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, díszleteket, kiegészítőket saját maguk is elkészíthetik barkácsolás keretében, ezzel a játék örömét az önálló alkotás élményével fokozva.

Az értelmi nevelés feladata a kultúraátadás hatásrendszerében az óvodai nevelési módszerek segítségével a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek a rendszerezése, célirányos bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása oly módon, hogy ezen keresztül fejlődjenek kognitív képességei, továbbá lehetőséget teremteni egy következő életszakaszba való átlépésre.

Az értelmi fejlesztés az alábbi területeken valósul meg:

- egyre pontosabb, valóság-hű észlelés
- figyelem összpontosításra való képesség feladattudat, feladattartás
- valósághoz közelítő képzeleti működés
- reprodukív emlékezet
- problémamegoldó és kreatív gondolkodás
- alakuló fogalmi gondolkodás
- alkotóképesség
- gondolataik, érzéseik, kérdéseik önálló megfogalmazása
- beszédkezdő fenntartása

Az iskolai tanulási zavarok megelőzése

A Bilimbo küldetésének érzi, hogy az óvodában különös figyelmet szenteljünk a gyermekek kompetenciáinak fejlesztésére, a potenciálisan kialakuló tanulási zavarok megelőzésére. Tudatosan fejlesztjük a tanulási képességeket meghatározó funkciókat, a hiányzó képességek, készségek kiszűrésére törekszünk. Ezek a pszichikus funkciók az észleléses és finommotoros struktúrákat érintik, melyek intenzív fejlődése a 3-7 éves korra jellemző, így kibontakoztatásukhoz és begyakoroltatásukhoz is e szakasz a meghatározó periódus, itt nyílik mód optimális támogatásukra. A Montessori program a fő nevelési területeken végzett feladatokba beépítve, indirekt nevelési módszerekkel valósítja meg a pszichikus funkciók fejlesztését, a gyermeki spontán aktivitásra épít.

A fejlesztés alapja

A 3-7 éves korosztály alapvető és legtermészetesebb megnyilvánulási formája, önérvényesítési módja a mozgás, a szabad játék és az óvodapedagógus által irányított tapasztalatszerzés. A mozgásos tapasztalatokból gyökerezethetőek az értelmi műveletek, egyben az önmagukról kialakított testséma is. A mozgás, a finommotorika célzott fejlesztésén keresztül több struktúrát is kedvezően befolyásolhatunk, így a testséma, lateralitás, testdimenziók, térpercepciók alakulását is. A mozgás és a játék szocializációs hatása a sikeresen végzett mozgásos tevékenység által növeli a hatékonyság érzését. A mozgás feletti kontroll, az önuralmat, a koncentrációt, a kitartást és az erőfeszítésekre való képességet is erősíti. A társakkal végzett együttmozgás konkrét tapasztalatokat hordoz a gyermek én határainak, a másik észlelésének megtanulásához, végső soron az együttműködés kialakulásához. A gazdag mozgásos tapasztalat és a kommunikáció segíti a gondolkodás gazdagodását, fejlődését. A Montessori eszközök alkalmazásán kívül beépítettük mindennapjainkba a Dr. Gyarmathy Éva által összeállított BUKFENC prevenciós tréning anyagot (lásd a mellékletben). Ezen segédanyag játékaiknak mindennapos használatával hatékonyabban megelőzhetőek a specifikus tanulási zavarok kisgyermek korban, mint néhány évvel később bármilyen kiváló terápia során.

6. Az óvodai élet megszervezésének elvei

6.1. Személyi feltételek

Óvodánk középpontjában a gyermek áll. A nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus. Személyisége meghatározó, ezért attitűdje minden esetben szeretetteljes, elfogadó, támogató, minden tekintetben példaértékű. A pedagógusi munkát segítő alkalmazottak összehangolva dolgoznak együtt az óvodapedagógusokkal, munkájuk hozzájárul a nevelés eredményességéhez. Bilimbo Húvösvölgyben dolgozókról elmondhatjuk, hogy a humanista értékek hordozói, melyhez megfelelő szakmai felkészültség társul, és ez a mindennapi élet során illetve a pedagógiai tevékenységben jut kifejeződésre. Kollektívánk meghatározta azokat az erkölcsi normákat, amit a Pedagógusképünkben is megfogalmaztunk, és mindannyian magunkénak érzünk. Közös értékrendünk néhány alappillére:

- szeretet
- empátia
- tolerancia
- segítőkészség
- együttműködés
- tisztelet
- harmónia
- pozitív hozzáállás
- rugalmasság
- alkalmazkodás
- érzelmi intelligencia
- szakmai képzettség

Bilimbo Húvösvölgyben három csoport működik, melyhez csoportonként két óvodapedagógus és egy pedagógiai munkát segítő (dajka) látja el a nevelési feladatokat. Az óvoda teljes nyitvatartási idejében a nevelőmunkát Montessori végzettséggel is rendelkező óvodapedagógusok irányítják. A pedagógusetika megtartása, a hivatali titoktartás minden dolgozó munkaköri kötelessége. A

jelenlegi személyi feltételünk biztosítja a programunk megvalósíthatóságát, de továbbra is szükségesnek tartjuk a továbbképzéseket, a szakmai önképzést, és az élethosszig tartó tanulás (lifelong learning) fontosságát.

6.2. Tárgyi feltételek

Óvodánk helyiségeit oly módon alakítottuk ki, hogy azok a gyermek biztonságát és kényelmét szolgálják. Montessori pedagógiájából eredően a bútorok, játékok és eszközök elhelyezése megfelel a gyermek testméreteinek, és az önálló tevékenykedésnek ezáltal biztosítva egészségük megőrzését, igényeik kielégítését és fejlődési lehetőségüket. A gyermekek által használt tárgyi eszközök számukra önállóan hozzáférhető módon vannak elhelyezve. A berendezés esztétikus, meghatározott rendszerű, harmóniát árasztó színekkel, formákkal, természetes anyagokkal.

A nevelési program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő helyiségek és tárgyi eszközök a rendelkezésünkre állnak. Óvodánk speciális céljainak megfelelően az eszköznormában előírt feltételeken túl, rendelkezünk a speciális Montessori-, és mozgásfejlesztő eszközökkel is. Ezeken kívül számos fejlesztő játékkal, közel kéz-bábkeszlettel, síkbábokkal, pohárbábokkal, mese hátterekkel és táblamesékkel rendelkezünk. A tárgyi eszközöket folyamatosan és évenként felülvizsgáljuk, karbantartására, valamint korszerűsítésére és bővítésére gondot fordítunk. Megteremtjük az óvoda munkatársainak a megfelelő munkakörülményeket, valamint a szülők fogadásának feltételeit. Az óvoda egy családi ház két emeletén helyezkedik el. A szülői értekezleteket, ünnepeket az előírásoknak megfelelő kötetekkel felszerelt könyvtárszobában tartjuk, mely az alagsorban helyezkedik el. A gyermekek számára fürdőszobánként két mosdó tükörrel, és két kis wc áll rendelkezésre. A szülők számára a felnőttek számára kialakított földszinti mellékhelyiség használható szükség esetén. Az étkezések előkészítésére a HACCP szigorú előírásainak megfelelő melegítő konyhát üzemeltetünk. A gyermekek érkezésükkor a névvel, jellel, fényképpel ellátott külön szekrényes öltözőben cserélhetik át ruháikat, cipőiket. Az egészségügyi szolgáltatást, a logopédiai-, fejlesztő-, és külön foglalkozásokat egy erre alkalmas külön helyiségben végezzük. A különböző mozgásfejlesztő- (karikák, babzsákok, Hupple, vastag kötél, kislabda szett, nagylabda, különböző felületű járólapok, egyensúlyozó rudak, BHRG eszközök), vagy az éppen nem használatos eszközök, játékok tárolására külön raktárhelyiségünk van. Aszámaára az irodában biztosított a megfelelő munkakörnyezet.

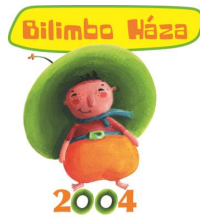

Családias környezetünknek köszönhetően külön tornaterem jelenleg nem áll rendelkezésünkre, ezért szerződést kötöttünk a Hegyvidéki Úszóiskolával, és a Klebersberg Kultúrkúriával, hogy a mindennapos testnevelésen túl hetente legalább egyszer olyan intenzív mozgásformában vehessenek részt a gyermekek, mely megfelel az egészséges életmód alapelveinek és a jogszabályoknak is.

A mindennapos testnevelést lehetőség szerint a szabad levegőn végezzük. Saját játszóterünk van, az udvaron. Minden nap legalább egy óra hosszát kint tartózkodunk a tágas, árnyékos kertben. Rendelkezésünkre áll homokozó játékokkal, csúszda, mászóka, füves terület a mozgásos játékokra, padok és asztalok, kerti csap és számos hatalmas fa, melyek a környezeti nevelés szempontjából különösen nagy szerepet játszanak a komplexitás megvalósításában.

A Montessori eszközök

Ezeknek a fejlesztő eszközöknek a segítségével a gyermek megismeri a világ tulajdonságait. Tiszta fogalmakat alkotnak életkorunknak megfelelően, konkrét tapasztalat alapján, és ugyanakkor fejlődnek képességeik. Gondolkodási műveleteket végeznek, majd azok által eljutnak az összefüggések felismeréséhez. Kezüket előkészítik a finom motorikus mozgást kívánó írásra. A pedagógus biztosítja, hogy a gyermek az eszközöket annyiszor vehesse elő, és addig játsszon vele, ameddig kedve tartja. Minden eszköznek állandó helye van, mely a téri orientáció kialakulását és az önállóságot is elősegíti. Számos eszközt készítettük saját kezűleg is. Természetesen ezek az egyedi eszközök is megfelelnek a Montessori által preferált elveknek és elvárásoknak. Színeik ízlésesek, formájuk-méretük megfelel a gyermek méreteinek, tartósak, igényesek, figyelemfelkeltőek. Az eszközök pontos felsorolását a mellékletben az egyes nevelési területek megjelölésével írjuk le részletesen.

6.3. Csoportszervezés

Óvodánkban három vegyes életkorú csoport működik. Azért választottuk ezt a csoportszervezési formát, mert Montessori felfogásának megfelelően ezt a koncepciót tartjuk a legeredményesebbnek. A kisebb gyermekek tanulnak a nagyobbaktól, a nagyobbak pedig tanítva a kisebbeket, megmutatva nekik a mindennapi életben használatos eszközöket, tevékenységeket, felelve kérdéseikre tudatosítják magukban is a már meglévő ismereteiket. A társas együttélés szabályait is könnyebben elsajátítják egymástól, mint a felnőttektől. Szociális érzékenységük észrevétlenül alakul ki ebben a természetes közegben, ahol a kisebbek segítése, támogatása elkerülhetetlen. A testvérek így egy csoportban lehetnek, ami a beilleszkedést nagymértékben segíti. A csoportok létszáma a törvény előírásainak megfelelően a fenntartó által meghatározott.

A csoportok alakításánál figyelembe vettük a felnőttek személyiségét is. Mindkét csoport munkatársai egymáshoz alkalmazkodni tudó, egymást kiegészítő tulajdonságokkal rendelkeznek. Egymás tisztelete és elismerése, egymáshoz való hozzáállásuk, kommunikációjuk példaértékű a gyermekek számára. Minden dolgozóra jellemző a gyermekszeretet és a szakmai tudás, ezért együttműködésük a csoport életében nem csak elősegíti a nevelő munkát, hanem olyan erős csoport kohéziót hoz létre, ami az érzelmi nevelésben nélkülözhetetlen.

7. Az óvodapedagógus tervezőmunkája

7.1. Az óvodai nevelés tervezése

Óvodapedagógusaink munkájukat a Bilimbo Hűvösvölgy Montessori Magánóvoda Pedagógiai Programjának megfelelően az újonnan érkező gyermekek esetében befogadó tervvel, majd éves-, féléves nevelési tervvel illetve évszakonkénti tematikus tervekkel készülnek fel. A négy évszakhoz kapcsolódó terveket bontják fel heti tervezéssel egy-egy téma köré csoportosítva. A tevékenységi tervekben a tevékenységeket, foglalkozásokat a cél(ok)nak megfelelően építik fel. A heti tematikus tervek vázlatul szolgálnak, a megvalósítás eredményességének függvényében felülvizsgálják, alkalmazkodnak a gyermekek mindenkori hangulatához, befogadóképességükhöz, de lehetőségük van a váratlan helyzetek beépítésére is. A terveket, témákat rugalmasan kezelik, előfordul az is, hogy egy közkedvelt téma sokirányú feldolgozására több héten keresztül is visszatérnek. A sikeres nevelőmunka megteremtésének fontos feltétele a gyermekek minél mélyebb, alapos ismerete.

Az óvodai élet tervezését, valamint a gyermek alapos megismerését és fejlesztését a különböző dokumentumok vezetése is szolgálja.

A Felvételi és mulasztási napló tartalmazza az aktuális jogszabályoknak megfelelő adatokat a gyerekekről és szüleiről.

A Csoportnapló a pedagógiai programunk alapján az óvodai nevelőmunka tervezésének, szervezésének és a különböző programok dokumentálására szolgál.

Az Egyéni fejlődési napló a gyermek fejlődését nyomon követő dokumentum. Tartalmazza a családi adatlapokat, az anamnézist, a befogadási időszak tapasztalatait, a megfigyelő lapokat a gyermek fejlődésének nyomon követéséhez, egyéni fejlesztési tervet, méréseket és eredményeiket, és a szülőknek szóló tájékoztató leveleket.

7.2. Az óvodai tevékenységek időkeretei

A Bilimbo Húvösvölgy Montessori Óvoda a szülői igények felmérése alapján hétfőtől péntekig reggel 7:30 órától délután 17:00 óráig tart nyitva. A különböző ünnepeken, programokon az óvodavezető engedélyezi a további nyitva tartást.

7.2.1. Napirend

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének. A rendszeresség és ismétlődések érzelmi biztonságot jelentenek a gyermek számára. A napirend zökkenőmentes megvalósításához fontos az ésszerű szokás- és szabályrendszer, a szervezési feladatok átgondolt kialakítása. Az évszakokhoz igazodó napirendben az időkeretek rugalmasan alakíthatók. A napirend rugalmasságával lehetővé válik, hogy egyéni fejlettségi szint, életkor, tempó, teljesítőképesség szerint végezzék a gyermekek a tevékenységeket. Az időkeretek változtatásával szem előtt tartható, hogy elegendő idő legyen az elmélyülésre, a tevékenységek pontos elvégzésére és befejezésére. Ez természetesen nem zárja ki a folyamatosság lehetőségét.

A tartalmas, szervezett gyermeki szabadságot tiszteletben tartó napirend kialakításánál a szabadban történő tevékenységek szervezése és lebonyolítása a domináns.

Óvodapedagógusaink körültekintő tervezőmunkájának és rugalmasságának köszönhetően a differenciált, egyénre szabott fejlesztéseket a napirend folyamatosságának köszönhetően párhuzamosan végzett tevékenységekkel valósítják meg. A növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozásokat a Csendjátékok alkalmába építik be, melyek a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát alakítják.

Napirend minta:

7:30-9:00 Gyermekek fogadása, reggelizés, szabad játék, egyéni fejlesztő foglalkozás Montessori eszközökkel, párhuzamos tevékenységek biztosítása

9:00-10:00 Irányított foglalkozások

10:00 Kézmosás, testápolás, tízórai

10:00-10:30 Csendjáték, csoportos, komplex fejlesztő tevékenységek, a tevékenységekben megvalósuló tanulás, mindennapos testnevelés (kedvezőtlen időjárás esetén)

10:30-11:00 Mosdóhasználat, öltözködés

11:00-12:00 Játék a szabad levegőn, játszótér, séta, mindennapos testnevelés

12:00-12:30 Öltözködés, testápolás, ebéd

12:45-15:00 Fogmosás, mesehallgatás, pihenés

15:00-15:30 Ébredés, testápolás, folyamatos uzsonnázás

15:30-17:00 Szabad játék, Montessori tevékenység, külön foglalkozások, levegőzés

17:00-18:30 Takarítás

7.2.2. Heti rend

A csoportok heti rendjét az óvodapedagógusok egymással megbeszélve tervezik meg minden nevelési év elején, melyet a csoportnaplóban rögzítenek. Kialakításában biztosított a gyermekek számára a párhuzamosan végzett, differenciált fejlesztési tevékenységek és a komplexitás.

Egyéni fejlesztés Montessori eszközökkel, mikro csoportos tevékenység keretében vagy egyénileg minden nap történik.

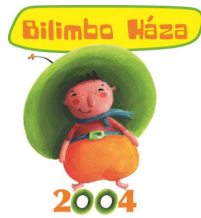
Heti rend minta:

Hétfő: A külső világ tevékeny megismerésén belül a matematikai nevelés hangsúlyával csoportos, komplex tevékenységben megvalósuló tanulás, és mindennapos testnevelés

Kedd: Művészeti nevelés (rajzolás, festés, mintázás, kézi munka), csoportos, komplex tevékenységben megvalósuló tanulás, és mindennapos testnevelés

Szerda: Művészeti nevelés (ének, zene, énekes játék, gyermektánc), csoportos, komplex tevékenységben megvalósuló tanulás, és mozgás fejlesztés Sajtkukac tornával

Csütörtök: A külső világ tevékeny megismerésén belül a kozmikus nevelés kiemelésével csoportos komplex tevékenységben megvalósuló tanulás, és Mocorgó zenés tornás mozgásfejlesztés

Péntek: Verselés, mesélés, dramatizálás az anyanyelvi nevelés kiemelésével csoportos, komplex tevékenységben megvalósuló tanulás, és úszás

8. Az óvodai élet tevékenységformái és az óvodapedagógus feladatai

8.1. Játék

A játék a gyermeknek olyan önkéntes, szabadon választott tevékenysége, amelyben személyiségüknek a környezethez való viszonya sajátos formában tükröződik. A játék minden formája a lehető legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége a gyermeknek, ezáltal az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A kisgyermek elemi szükséglete, melynek minden nap ki kell elégülnie. A játék kicsiben maga az élet, amit gyermek felfog. A őt körülvevő külvilágból származó benyomásait a játékon keresztül dolgozza fel, amit rekonstruálni képes, ezért kiemelt jelentőségű tevékenysége. A játékon keresztül gyakorolja az anyanyelvet, a gondolkodást, a kitartást, az együttműködést. Átéli a különböző szerepeket és a hozzájuk tartozó magatartásformákat, a felnőtt által közvetített attitűdöket és érzelmeket.

A gyermek első játszótársa az életében a felnőtt. A családban a szülő, az óvodában a pedagógus. Ezért az óvodapedagógus felelőssége, hogy az óvodában a kisgyermek segítője, játékot kezdeményező partnere legyen, később pedig, amikor már a társas szükségletek megjelennek, akkor teret és időt biztosítson a megfelelő játékhoz, baráti kapcsolatok kialakulásához, és csupán indirekt módon avatkozzon a játék irányításába. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy olyan hangulatokat, ingereket, tárgyi lehetőségeket teremtsen, melyeknek hatására a gyermekek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul. A játékon belül meghatározott eredmény elérését célzó öntevekenység a legfőbb biztosíték arra nézve, hogy az önfejlődés, az önfejlesztés motívumait, képességeit és készségeit is létrehozza. A Montessori játékok erre tökéletesen alkalmasak.

A játékhoz megfelelő eszközökre is szükség van. Montessori nem tekintette játéknak az általa készített eszközöket, ám azok valójában megfelelnek a mai fejlesztő játéknak nevezett kritériumoknak. Minden egyes Montessori eszköznek meghatározott fejlesztési célja van. Ezeket a mellékletben bővebben ismertetjük.

Bár Montessori alapvetően az általa használt eszközöket preferálta, és a játék jelentőségét nem ismerte fel, de a Magyarországi Montessori Óvodai Program véleménye szerint minden játék fontos, mert hozzájárul a gyermek lelki egyensúlyának, harmóniájának megteremtéséhez. Ezért az

óvodapedagógusnak ismernie kell minden játékfajta fejlesztő értékét, és annak kedvező hatását fokoznia kell. A továbbiakban a gyakorló-, konstrukciós-, társas-, és főként a szerepjátékkal foglalkozunk.

Gyakorló játék

Az érzékszervi-mozgásos fejlődési fázis jellemző játéka. Fontos a cselekvés, az ismétlés, alapja a későbbi szimbolikus játéknak. A mozgásos gyakorló játékok különösen fontosak, ezeknek biztosítjuk a teret a szabad levegőn, illetve annak akadályai esetén a csoportban. Montessori a gyermekek manipulációs késztetését veszi figyelembe az érzékelést fejlesztő eszközök kidolgozásánál.

Szimbolikus- és szerepjáték

A szimbolikus játék megelőzi a szerepjátékot. A gyermek különböző szerepeket vállal magára. Az egyik formája, mikor a gyermek saját viselkedését úgy utánozza, hogy azt mással végezteti (például babával), a másik pedig, amikor másoknál (általában a felnőttnél) megfigyelt cselekvést utánoz. Igazi elmélyült szerepjátékban a gyermek levezetheti szorongását, feldolgozhatja kellemes vagy akár kellemetlen élményeit, ezáltal hozzájárul ahhoz, hogy kiegyensúlyozottan, jól érezze magát. A szerepek eljátszása közben fejlődik kommunikációs és metakommunikációs képessége, alkalmazza ismereteit, tanul a társaitól vagy a felnőttről, együttműködik, segít, szabályokat alkot és alkalmaz, színesedik a fantáziája, erősödnek társas kapcsolatai.

Barkácsolás

A játék igényéből indul ki, a játékhoz szükséges eszközöket, bábokat maguk készítik el, amit fel is használnak a játék során. Nem öncélú, az elkészült eszköznek funkciója van. A különböző anyagokat és szerszámokat biztosítjuk, de saját maguk által gyűjtögetett anyagokat is felhasználnak. Az elromlott játékok javításában való részvételt, a szerepjátékhoz való kellékek készítését, a kozmikus nevelés közbeni alkotó tevékenységekben való részvételt ösztönözzük.

Dramatizálás, bábozás

Bábokkal illusztrálva a meséket, illetve dramatizálással segítjük a gyermek önmegvalósítási, utánzási törekvéseit. Meglévő bábkészletünket és kellékeinket folyamatosan gazdagítjuk, hogy a

gyermekek spontán kifejező kedvüket kiélhessék, saját elképzeléseiket megvalósíthassák, irodalmi élményeiket eljátszhassák kötetlen módon is.

Konstruáló játék

Fejleszti a gyermek kreativitását, kombinációs képességét, fantáziáját minden olyan játékelem, melyből építeni lehet (például Lego, Duplo, fakockák). Ezen kívül még izgalmasabb és kreativitást igénylő lehet, ha a környezetben fellelhető tárgyakkal folytatjuk a játékot (például dobozok, faágak). A játék gazdagítása érdekében alkalmanként felkínálhatjuk ezeket, de a gyermek elképzelését nem befolyásoljuk, az elmélyült játék során kreált alkotásoknak együtt örülünk. Időnként nagyobb, közös alkotás létrehozását is kezdeményezzük, főleg ünnepekre készülve. Ezek a közös tevékenységek az élmény mellett az együttműködő- és alkalmazkodó képességüket is fejlesztik.

Szabályjáték

Ez az óvodás korú gyermek játékanak a legfelső szintje, mert jellemző dominanciája a szabály betartása, ezáltal a feladattudat erősítése. Lehet pedagógus által irányított, vagy spontán. Lehet nyelvi-, logikai-, társas-, mozgásos-, dalos-, verseny- vagy hagyományos gyermekjáték. Az óvodapedagógus segít a szabályok megtanulásában és betartatásában, a győzelem és a kudarcélmény kezelésében, és az esetlegesen fellépő konfliktusok előbb-utóbb önálló megoldásában.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az elmélyült szabad játékhoz szükséges támogató, elfogadó, nyugodt légkör biztosítása.
- A játék örömeinek, önállóságának, szabadságának biztosítása, tiszteletben tartása a szociálisan elfogadható önmegvalósítás mellett.
- A folyamatos napirend kialakításával és a párhuzamosan folyó tevékenységi lehetőségek megteremtésével elegendő idő biztosítása a játék számára.
- A tér akadálymentes és biztonságos kialakításával, esetlegesen átalakíthatóságával elegendő hely biztosítása a játék számára.

- A játékhoz szükséges eszközök, tárgyi felszerelések folyamatos biztosítása, a gyermek számára önállóan hozzáférhető helyen való tárolása, különös tekintettel a Montessori eszközökre.
- Az egyéni élményeken túl, közös tapasztalat-, élményszerzési lehetőségek biztosítása az előre tervezett kulturális- és a szülőkkel közös programok során is.
- Az egyszerű, gyermek által is elkészíthető játékok inspirálása, az ehhez szükséges eszközök biztosítása, a megvalósításban szükséges támogatás, indirekt irányítás nyújtása.

8.2. Művészeti nevelés

A kisgyermek, koruk és adottságukból kifolyólag nyitottak a tágabb és szűkebb környezetükre, a világra, mely körülveszi őket. Kíváncsiak és érzékenyek mindarra, ami velük történik. Éppen ezért felelősséget érzünk irántuk és azok a dolgok iránt, amivel megismertetjük őket. Kodály Zoltán szerint nem lehet elég korán kezdeni a művészeti nevelést, pontosabban, a gyermek születése előtt kilenc hónappal kell elkezdeni. Nem bonyolult dolgokról van szó, sokkal inkább az előszó, az előzene, a dallamos mondókázás és az altatók jól ismert varázsáról, mely minden gyermekben, mint egy kis mag megjelenik és évek múlva virágot hoz. Játszva, minden erőfeszítés nélkül, de annál erősebben átjárja a gyermekeket a hagyomány, a kultúrák közötti sokszínűség.

A gyermekek első megnyilvánulása, az énekbeszéd, a hangok dallamos, játékos képzése, később a nyelv helyes használata, mely a világ megismeréséhez elengedhetetlen. Minden művészeti ág nyelv, így van nyelvtana a táncnak, a zenének, a rajznak. A zene hangjegyekből, a rajz foltokból, a vers szavakból épül fel. A gyermekeknek tehát biztos, átlátható, egyszerű alapokat nyújtunk, melyet ők töltenek meg tartalommal, melynek évek során ők maguk adnak értelemet.

Hisszük, hogy az általunk közvetített dalok, mondókák, versek értéket képviselnek és mintául szolgálnak a gyerekeknek. A környezetünk kialakításától, az öltözködésünkön át a körjátékig minden a szépérzékünkön múlik, az ízlésvilágunk kivetülése, amit a kisgyermek szivacsként szívnak magukba, ezért sem mindegy milyen példát mutatunk magunkról.

A kisgyermek naponta rengeteg inger éri, érzelm kifejezésük viszont még sokszor nem elég kifinomult, így az önkifejezésnek tökéletes formája a tánc, az ének, a rajz, a saját költésű dalok,

mondókák, melyek segítenek feldolgozni bizonyos ingereket, érzelmeket és tapasztalatokat. Ennek tudatában olyan alkalmakat teremtünk, ahol a gyermekek kijátszhatják, elbábozhatják, levezethetik mindazt a feszültséget vagy éppen jó érzést, mely a nap során felhalmozódott bennük.

Természetesen megfelelő keretet biztosítunk a gyermekeknek, melyben biztonságosan mozoghatnak, szabadon kibontakoztathatják személyiségüket. Lehetőséget teremtünk nemcsak az élőzenének, a fejből mesélésnek, a bábozásnak, a körtáncoknak, de olyan alkalmaknak is, ahol a gyermekek szabad kezet kapnak, és önálló előadással készülhetnek. Színházlátogatások, gyermekkoncertek, kiállítások, múzeumlátogatások és táncórák adnak inspirációt és megfelelő kelléktárat a gyerekeknek, ahhoz hogy ők maguk is felvállalják és megmutassák mindazt a kincset, ami bennük rejlik. Mindeközben kooperációs készségük, koncentrációjuk és gondolkodásuk is fejlődik. Célunk, hogy olyan értékekhez és képességekhez juttassuk a gyerekeket, mint a nyitottság, egészséges önértékelés, önbizalom, kreativitás, hit és önállóság.

8.2.1. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Bilimbo Hűvösvölgyben a vizuális nevelés kiemelt helyet foglal el az egyébként is sokszínű programok, tevékenységek sorában. A kisgyermekek személyiségét, egyéni fejlődését figyelembe véve alakítottuk ki a vizuális nevelés alapelveit, koncepcióját. A kisebb gyermekek nagymozgásos igénye jóval nagyobb, így akár festésről, akár rajzolásról, mintázásról legyen szó, minden esetben a nagy felületre való alkotást szorgalmazzuk, hogy minél szabadabban tudják a gyermekek kipróbálni, megtapasztalni a bennük rejlő erőt, alkotásvágyat, érzelmeket és nem utolsósorban azt a fajta önkifejezést, amit még nem tudnak szavakba önteni. Figyelünk arra is, hogy minél kevesebbet korrigáljuk, irányítsuk őket, sokkal inkább a megtapasztalásra, a kísérletezésre fektetjük a hangsúlyt és hagyjuk őket önállóan játszani, alkotni, mindezzel támogatva önbizalmukat és nyitottságukat a jövőben is. Olyan eszközökkel dolgozunk, olyan technikákat használunk, amik segítik a kisgyermekek finommotorikus készségét a nagymozgásokon túl, és jó alapot biztosítanak az íráshoz. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek ne csak a festéssel, rajzolással, vagyis a síkban történő ábrázolással ismerkedjenek meg, hanem a mintázás, gyurmázás, a dolgok térben történő alakításáról is élményeket, tapasztalatokat szerezzenek. Ehhez

biztosítunk olyan anyagokat, melyekkel a gyermekek könnyedén tudnak bánni, építkezni, formázni, mintázni, sőt akár terepasztalt is készíteni, ami hihetetlenül jól fejleszti és erősíti a térlátásukat, logikus gondolkodásukat és nem utolsósorban a szépérzéküket és koncentrációjukat.

Az egyik legkedveltebb tevékenysége a gyermekeknek a térben történő alkotás, hiszen gyors, hatékony és látványos az eredmény, nem beszélve arról, hogy közben ismerkednek és jártasságot szereznek az egyes anyagok tulajdonságairól.

Valljuk és támogatjuk azt az elképzelést, miszerint, nem az eredmény a fontos, inkább a folyamat, az út, amin eljutunk a célig. Kezdeményezünk, motiválunk és kedvet csinálunk az alkotáshoz, de sosem erőltetjük vagy várjuk el a gyermekektől, hogy fessenek, mintázzanak, ha az számukra idegen vagy tartózkodnak tőle, sokkal inkább megszerettetni igyekszünk velük, és megmutatni, hogy mennyi lehetőség rejlik az alkotás folyamatában. Minden egyes rajzolás, festés, felszínre hozza a gyermekek érzelmeit, ismereteit, hozzáállását a világhoz, és feltárja a mindazt a tudást, élménytárat, ami bennük van.

Heti egy alkalommal különleges Pliccs-placccs foglalkozást tartunk, kísérletezünk, színeket keverünk, ragasztunk, vágunk, hajtogatunk és a kész munkát mindenki hazaviheti. Ezen kívül a gyermekek által is könnyen elérhető magasságban rajzeszközöket készítünk ki, amellyel szabadon tevékenykedhetnek a nap szinte bármely szakában, támogatva önállóságukat és önkifejezésüket.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Tágas tér, oldott légkör megteremtése, motiváló magatartás a vizuális-manuális tevékenység iránti belső vágy kialakítására, az egyéni elképzelések megvalósíthatóságának lehetőségére.
- Minőségi, változatos eszközök biztosítása, azok megfelelő és biztonságos használata, szokás-, szabályrendszer kialakítása.
- A természetben fellelhető anyagok felhasználásra való gyűjtésével, előkészítésével az ábrázoló tevékenység gazdagítása, élményszerzési lehetőség biztosítása.
- Követendő példa nyújtása az alkotó tevékenységre, a gyermek érdeklődésének felkeltése, a többféle lehetőség közötti önálló választási lehetőség biztosítása.

- Tervezéskor a fokozatosság elvének figyelembe vétele, a nagymozgásoktól haladva a finommotorika fejlesztéséig, az építéstől a képalakításig.
- Az elismerés ösztönzése, egymás alkotásaira való rácsodálkozás, értékelés, tiszteletben tartva, hogy a gyermek számára még fontosabb maga a tevékenység, mint annak eredménye.
- A gyermeki alkotó fantázia serkentése, az önálló, saját elgondolás szerinti élmények újraalkotásának inspirálása, a lehető legkevesebb beavatkozással.

8.2.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

„Aki zenével indul az életbe, bearanyozza minden későbbi tevékenységét, az életnek olyan kincsét kapja ezzel, amely átsegíti sok bajon. A zene tápláló, vigasztaló elixír, és az élet szépségét, s ami benne érték, azt mind meghatványozza.”

/Kodály Zoltán/

Kodály Zoltán útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés alapjaira építjük a fejlesztést. Ezzel biztosítjuk a gyermekek ének-zenei kultúrájának megalapozását, a néphagyomány őrzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzését. A magyar népdalok, mondókák, gyermekdalok világa ma is élő és felhasználható, értékes örökség. Szinte valamennyi ünnepünkhöz kapcsolódik olyan dalanyag, melyet megismertetünk a gyerekekkel. Az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek és kreativitásuknak alakításában. Az ének, zene, énekes játék, gyermektánc ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a napi mesélés vagy séták és kirándulások. Napközben bármikor adódhat lehetőség éneklésre, mondókázásra vagy körjátékok játszására a csoportszobában is vagy a szabad levegőn. Zenehallgatás során figyelembe vesszük a különböző országokból érkező gyermekek nemzeti hovatartozását is. A zenei nevelés során megalapozzuk, elősegítjük a zenei anyanyelv kialakulását.

Zenei képességek fejlesztése

- Éneklési készség fejlesztése: tiszta szép éneklés elősegítése (óvodapedagógus személyes példamutatása, hangképző játékok)
- Hallásfejlesztés: magas-mély; halk-hangos; különböző hangszínek, a természet, állatok, hangszerek hangja; a környezet zörejei; megfigyeltetése, összehasonlítása, felismerése, jelzése, utánzása.
- Belső hallás fejlesztése: dallamfelismerés; dallambújtatás; dallamok kitalálása, improvizálás, zenei kreativitás segítése.
- Ritmusérzék fejlesztése: egyenletes lüktetés változatos érzékeltetése, tempóérzékeltetés; ritmuskiemelés; ütőhangszerek használata; ritmusok kitalálása; egyszerű táncos mozdulatok, tánclépések.
- Zenei formaérzék fejlesztése: dallam-ritmus motívum, ritmusvisszhang, zenei kreativitás.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyermek fejlettségének megfelelő, igényes, gondos zenei anyag összeválogatása elsősorban Forrai Katalin: Ének az óvodában, és Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában című gyűjteménye alapján.
- A dalanyag felhasználásával a zenei képességek fejlesztése (halk-hangos, gyors-lassú, magas-mély közti különbség és egyenletes lüktetés érzékeltetése) a játékoság elve alapján.
- Az élőzene varázsának megéreztetése, erre kulturális programlehetőségek biztosítása.
- A hangszerek és használatuk megismertetése.
- Az éneklés, az énekes játék feltételeinek biztosítása (hely, idő, eszközök, példamutatás), ezáltal a zenei alkotókedv felébresztése.
- Az ének, a zene feszültségoldó szerepének kihasználása a mindennapi élet során.
- A zenei nevelés és más tevékenységi területek komplex összekapcsolásának megvalósítása.

- A harmonikus, esztétikus, összerendezett mozgás elsajátítása a gazdag mozgásanyagú énekes játékokkal, tánclépésekkel.

8.2.3. Verselés, mesélés

Az anyanyelvi nevelés fontos eszköze a verselés és mesélés, melyek érzelmi élményeket nyújtanak a gyermeknek. Az óvodai nevelés egészét áthatja. A magyar nyelv szépségének, kifejező erejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal, mondatszerkesztéssel, pontos artikulációval a korosztálynak megfelelő irodalmi élmények nyújtásával felkelthető a gyermek érdeklődése, megalapozható a biztonságos önkifejezés, beszédkedv kialakulása. A mindennapi mesélés, verselés a gyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

A magyar nyelv, a magyar népköltészet, a népi dajkai hagyományok és az igényes kortárs költészet egyaránt erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese pedig a gyermek érzelmi-, értelmi-, erkölcsi fejlődésének legfőbb segítője. A mese feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges megfelelő viselkedésformákat. A mese a gyermek szemléletmódjának és világnézetének kialakítására is alkalmas. Szorongásaira feloldást, és egyben megoldást kínál. Az ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realizásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésre. A mese segíti a gyermeket az indulatai feldolgozásában, és a belső képteremtést tanítja. Az intenzív belső fantáziakép megteremtésével alakul a kreativitása, és ennek hatására megszereti az olvasást is, mire megtanulja. A mesehallgatásban való elmélyedés szoros személyes és intim kapcsolatot feltételez a pedagógussal. Lehetőleg fejből mesélünk, vagy ha könyvből, akkor előzetesen annyira megismerjük a mesét, hogy folyamatos szemkontaktust tudjunk tartani a gyermekekkel. Ebben a folyamatban a gyermek érzelmi biztonságban van, és élményeinek feldolgozása, negatív érzelmeinek átalakítása, az esetlegesen benne felmerülő szorongások, feszültségek csökkentésének folyamata zajlik. Különbséget teszünk a napi játék során elhangzó és a pihenés előtti altató mese között. Mindkettőnek megvan a maga helye, ideje és szerepe. Az elalvás előtti mese funkciója a nyugalom megteremtése, erre általában szelídebb tartalmú, akár hosszabb, folytatásos meséket választunk. A

kezdeményezések során felhasznált meseanyag gerincét a magyar népmesék adják. Benedek Elek gyűjteményéből válogatunk az aktuális tematika és a korosztálynak megfelelő mesék közül. Számunkra a lényeg a sokszínűség, a színvonalas, a gyermek érdeklődésének és fejlettségi szintjének megfelelő igényes irodalmi élmény nyújtása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Irodalmi élmény nyújtása a gyermek fejlettségének, életkorának megfelelő, igényes, válogatott művek felhasználásával. (Népköltészet, mondókák-nyelvtörők, klasszikus és kortárs költők versei, népek meséi, műmesék, Benedek Elek népmesei gyűjteménye)
- Előadásmódjában legyen esztétikus, éljen az előszó varázsával, tartson szemkontaktust a gyermekkel való szoros érzelmi kapcsolat kialakítására és fenntartására.
- Teremtsen meghitt, nyugodt légkört, érzelmi biztonságot a gyermek számára, hogy a szeretetteljes légkörben átélhesse a mese, vers nyújtotta katarzist.
- A mindennapos mondókázás, verselés, mesélés legyen az óvodai élet természetes része.
- Mondókázás, verselés, mesélés során mindig helyezze előtérbe elsősorban az anyanyelvi nevelést, és a többi tevékenységi terület fejlesztési lehetőségeinek komplexitását.

8.3. Mozgás

A gyermek életében a mozgás jelentős szerepet tölt be. Életkori sajátossága, hogy szeret mozogni és bármiféle mozgásos cselekvést szabadon vagy kötötten végezni. A mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza ez a korszak, ezt segítjük sokszínű, változatos, és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal. Ebben az életkorban leginkább a mozgás, mozgásos tevékenység által szereznek információt környezetükről. Legfontosabb feladatunknak tartjuk ennek a belső szükségletnek a megtartását, a mozgás szeretetének kialakítását, és ezzel egy időben az egészséges életmódra való nevelést. Az aktív nagymozgás fontos szerepet játszik a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, az állóképesség fejlődésében. Kedvezően befolyásolja az értelmi és a szociális képességek alakulását is.

A testnevelés minden nap teret kap a csoportok életében, hol kötött, hol kötetlen formában. A mindennapi testnevelésen kívül hetente egyszer tartunk egy nagyobb mozgásos foglalkozást is a Sajtjukac tornát. Ezt időjárástól függően vagy a csoportszobában vagy lehetőleg a szabadban tartjuk. A mozgásfejlesztés tervezésénél figyelembe vesszük a csoport összetételét, életkori sajátosságát, a gyermekek egyéni szükségleteit, képességeit. A mozgásos játékok során megteremtjük az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés lehetőségeit is.

Feladatunknak tekintjük: a motoros képességek, testséma, nagy és finommozgások, szem-, kéz-, láb koordináció, egyensúlyérzés és a szociális képességek fejlesztését. Maximális lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően gyakorolhassák a különböző mozgásformákat. Ezt differenciált feladatadással is segítjük, figyelve arra, hogy a gyermekek a lehető legkevesebb várakozással folyamatosan mozoghassanak. Teljesítmény kényszer nélküli, a mozgásos játék örömeért végzett élmény elérésére törekszünk.

A játékok során nagy hangsúlyt fektetünk az alapvető nagymozgásos feladatokra: futó-fogó játékokat játszunk, csúszunk, mászunk, kúszunk, ugrálunk. Közben lehetőséget biztosítunk a testrészek megismerésére, a testséma fejlesztésére. Később nagyobb hangsúlyt kap az egyensúlyérzés fejlesztése, a szem-, kéz-, láb koordinációs feladatok, gurulások és a gyermek térben elfoglalt helyének érzékeltetése. Számos alkalommal játszunk labdajátékokat, mely során gyakoroljuk a dobást, elkapást, pattogatást és közben nagyon jól érezzük magunkat, a gyerekek felszabadulnak, önfeledten szaladgálnak, játszanak.

Differenciált képességfejlesztés korosztályok szerint:

3-4 évesek: játékba ágyazott nagymozgások gyakorlása, futások, járások, ugrások elemi mozgások (kúszások, mászások) begyakorlása, egyensúlyérzékelt fejlesztő játékos forgások, hintázások, billegő gyakorlatok testsémát fejlesztő játékos gyakorlatok

4-5 évesek: nagymozgások játékos fejlesztése, futás, járások, ugrások, elemi mozgások gyakorlása, egyensúlyérzés, testséma, oldaliság fejlesztése, téri irányok gyakorlása

5-7 évesek: nagymozgást, egyensúlyérzékelt fejlesztő gyakorlatok, testséma, oldaliság, keresztcsatornák fejlesztése, koordinációt, szerialitást, finommozgást fejlesztő mozgásgyakorlatok

Hetente egyszer délután Sajtukukac foglalkozáson is részt vehetnek a gyermekek, ahol hangszeres ének, mondókázás és dalos játék között kalandozva mozgáskedvüket, erőnlétüket és testi képességeik fejlesztését helyezük előtérbe.

Úszás

Az úszás tapasztalataink szerint az egyik legkedveltebb mozgásforma a szülők és gyermekek körében, nem ritka, hogy a gyermekorvos is ajánlja kedvező hatásai miatt. A legfontosabb szempontnak tartjuk, hogy a sportsérülések előfordulásának valószínűsége minimális, emellett az ízületeket, csontokat nem terheli meg, és szinte minden izmot igénybe vesz. Kifejezetten ajánlott rossz tartás, gerincferdülés esetén. Úszás során megnő a szervezet oxigénigénye, ami hosszú távon javítja a tüdő teljesítőképességét. A fizikai túlterhelés kiküszöbölése miatt a heti egyszeri alkalmat tartjuk optimálisnak, tekintettel arra, hogy egyéb fejlesztő mozgástevékenységeket is végzünk a hét során. A fentiek ismeretében és a jogszabályoknak megfelelően szerződésben állunk a Hegyvidéki Úszóiskolával, ahova péntekenként elvisszük a gyermekeket úszásfoglalkozásra. Az úszásoktatás fedett medencékben történik. A tanmedencében zajlik a vízhez szoktatás és a kezdő szint oktatása. A medence 90 cm mély és a víz hőmérséklete 34 C. A mélyvízes úszásoktatás a fedett, 25 méteres medencében történik, melynek vize 2 méter mély és 24 C-os. A gyermekek 4 éves és minimum 100 cm-es magasságtól mehetnek a medencébe. Ez azért fontos, hogy kisvízes úszásoktatásnál kint legyen a fejük a vízből és így meglegyen a biztonságérzetük. A foglalkozások 45 percesek.

A gyermekek úszásoktatása 4 szinten zajlik:

- Vízhez szoktatás: lényege a vízzel való ismerkedés, fej betétele a vízbe és a végén siklás, hanyatt, hason.
- Kezdő: az alapok elsajátítása. Ez a szakasz elég széles sávon mozog. A gyerekek ezen a szakaszon jutnak el a víz-biztos tudásig, mellyel már át tudnak menni a mélyvízbe is. Eleinte eszközökkel: deszka, bója. A kezdő szint végén már a mélyvíz falánál úsznak.

- Fél haladó: ehhez a szinthez már szükséges, hogy a gyermek ismerje és tudja a gyors hátúszást, víz-biztosan a mélyvízben. Ennek a szintnek a lányege a technika javítása, tökéletesítése és a további úszásnemek megtanulása.
- Haladó: intenzív oktatás és az összes úszásnem elsajátítása.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Mindennapos lehetőség biztosítása (kedvező időjárás esetén) a friss levegőn való szabad mozgásra spontán illetve szervezett formában.
- Mozgásra ösztönzés, differenciált fejlesztés az egyéni fejlettség és terhelhetőség figyelembe vételével, az egyéni lemaradások felzárkóztatása, kompenzálása, szükség esetén szakember bevonásával.
- A mozgás megszerettetése, életformává válásának elősegítése az élményszerű megtapasztaltatással, az örömforrásként megélt tevékenység és a felszabadult légkör által.
- A megfelelő hely és idő, fejlesztő eszközök és tornaszerek biztosítása a változatos mozgásformák begyakorlására.
- A balesetmentességre való törekvés, az ehhez szükséges feltételek megteremtése, szokás-, szabályrendszer kialakítása, betartása és betartatása.
- A mozgásanyag összeállításánál az évszakok és időjárás adta lehetőségek kihasználása.

8.4. A külső világ tevékeny megismerése

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti-, emberi-, tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. Miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.

8.4.1. Kozmikus nevelés

A kozmikus nevelés Montessori egyik sajátos tevékenysége. Alapja, hogy a gyermeknek közvetlen kapcsolata legyen a természettel, ezáltal nem csak megismeri, hanem meg is szereti azt. A természetben történő jelenségek megfigyelése által, tevékenységükkel hozzájárulnak a természet

ápolásához, védelméhez. A világ megismerésének a lehető legszélesebb spektrumát próbálja átadni, egy globális, holisztikus szemlélethez segít eljutni. Montessori alapelve a megtapasztalás, ahonnan fokozatosan jut el a gyermek az absztrakt fogalomalkotásig, az elemi, fogalmi gondolkodásig. A gyermek nevelésének alapját képezi, és felkészít a morális döntéshozatalra. Amint a gyermek tudatára ébred a világban működő kozmikus erőknek, és így megtapasztal minden létező összefüggését, idővel képes lesz az ember feladatának felismerésére is. Ha a gyermek megtanulja meglátni a dolgok közötti összefüggéseket, és felismeri, hogy a világ egyetlen eseménye sem áll önmagában, hogy minden mindennel összefügg, akkor az érdeklődését is felkeltettük. A kozmikus nevelés egy alapvető rendet akar teremteni a gyermek számtalan, a külvilágról szerzett benyomása között. Szemléletet alakít az egész Univerzumról. Montessori gondolatvilágában ez a harmónia megvalósulása.

A kozmikus nevelés tudományágai: zoológia, botanika, geográfia, csillagászat, fizika, kémia, kulturális antropológia, régészet, történelem.

8.4.2. Környezet- és természetvédelem

A gyermek kíváncsisága által felfedezi a körülötte lévő valóságot, melynek során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét is.

8.4.3. Matematikai gondolkodás fejlesztése

A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben is alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiség szemlélete.

Montessori szerint a matematika tanulásának a fő forrása a gyermek saját tapasztalata, ami tényleges cselekvésből indul ki. Az értelmi fejlesztés folyamatában a gondolkodás fejlesztése és a

valóság mennyiségi és formai viszonyainak megismerése révén van nagy szerepe. A mindennapi életben megfigyelhetők olyan szituációk, amelyek a gyermeket körülvevő környező valóság mennyiségi, térbeli viszonyai, formái megismerését szolgálják. Ezért a matematikai nevelés szoros kapcsolatban van az életre neveléssel. Tevékenykedés közben a megismerő képességek fejlesztése, mint érzékelés, észlelés, megfigyelés, emlékezés, tapasztalás, megértés, problémalátás, problémamegoldás, szinte észrevétlenül valósítható meg.

Montessori széleskörű matematikai eszközöket hozott létre, melyekkel a gyermek önállóan szerezhet ismereteket a hosszúság fogalmáról, a sorba rendezésről, a páros és páratlan számokról, a nulla fogalmáról, a számfogalomról a mennyiségek és számjegyek párosítása által, a tízes átlépésről, és gyakorolhatják az összeadást is.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A természet ökológikus megközelítése, felelősség vállalása a természeti értékek megőrzésében, és ennek átadása elsősorban a példamutatás eszközével.
- Más népek, nemzetek előítélet nélküli elfogadására és az egymás iránti toleranciára, empátiára, együttműködésre való nevelés.
- A világ, az Univerzum, Földünk megismerésének igénye, az ismeretek folyamatos bővítése, újítása.
- A növény- és állatvilág változatosságának megismertetése, megszerettetése.
- A kísérletező gondolkodás kialakítása a körülöttünk lévő anyagi világ törvényszerűségeinek megtapasztaltatásával, kísérletek bemutatásával.
- Érdeklődő, kreatívan gondolkodó, együttműködésre képes gyermek nevelése.
- A gyermek kíváncsiságára alapozva minél több érzékszervvel való tapasztalatszerzésre adjon lehetőséget.
- Közvetlen és tágabb környezetünk, a természetvédelem iránti érzékenység felébresztése, tervezett kirándulás séták alkalmával.
- A szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás fontosságának ismertetése, alkalmazása.

- Matematikai tartalmú tapasztalatok (téri-, sík-, alaki-, nagyság-, mennyiségi viszonyok), összefüggések felismerésének elősegítése a mindennapi életben spontán, és a kezdeményezések során is.
- A logikus gondolkodás aktivizálása, saját gondolatmenet tiszteletben tartása, önálló megoldások inspirálása, szükség esetén rávezetéssel.
- Pozitív hozzáállás kialakítása a problémahelyzethez, a hibázás tanulási lehetőségként való felfogásának erősítése.

8.5. Tevékenységben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részében utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg. Az óvodai tanulás elsődleges célja a gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése. Előzetes élményeikre, tapasztalataikra építünk. Olyan lehetőségeket biztosítunk a gyermeknek, melyben aktivitására alapozva közvetlenül, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalást, felfedezést tehet.

A tanulás lehetséges formái:

- utánzás, minta- és modellkövetés, magatartás és viselkedéstanulás, szokások alakítása
- spontán játékos tapasztalatszerzés
- játékos, cselekvéses tanulás
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
- gyakorlati problémamegoldás

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az iskolai életre való felkészítés, a beilleszkedés közvetett elősegítése, a tanulási készségek, képességek differenciált fejlesztése.
- A gyermek kíváncsiságának, megismerési vágyának, sokoldalú érdeklődésének kielégítése.
- A gyermek önállóságának, értelmi képességeinek, érzelmi intelligenciájának fejlesztése.
- Az adott helyzetnek megfelelően módszereinek rugalmas alkalmazása, szükség esetén megváltoztatása.
- A gyermek tévesztéseinek megértő és elfogadó hozzáállásával ösztönözni arra, hogy a hibázás a tanulási folyamat, a fejlődés velejárója, természetes része.
- Olyan tevékenységek, folyamatok biztosítása, melyben a gyermek megismerheti saját teljesítőképességét, ezzel elősegítve a helyes önismeretet, önértékelést.

8.6. Munka jellegű tevékenységek

A munka sok vonatkozásban azonosságot mutat a játékkal és a cselekvő tapasztalatszerzéssel, melyek mind a személyiségfejlesztés fontos eszközei. Munka jellegű játékos tevékenység az önkiszolgálás, a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás. A gyermek a munka jellegű tevékenységeket örömmel és szívesen végzi. Az önállóság, a felelősségvállalás, a kötelességtudat, a céltudatosság alakításának egyik legfontosabb eszköze. Az óvodapedagógus elismerése által az erkölcsi nevelés önismeretre, önértékelésre való képessége is fejlődik. A szociális tanulás hatékony formája.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A munka jellegű tevékenységek elvállalását ösztönző légkör teremtése.

- A gyermeki önállóság kiteljesítésének érdekében az egyéni fejlettségi szintek figyelembevételével szervezett feladatok választási lehetőségének biztosítása.
- Lehetőségek biztosítása a gyermek együttműködésének, feladattudatának, kommunikációs és segítőkészségének, felelősségvállalásának és a mások érdekében végzett munka örömeinek megalapozására.
- Szívesen és játékosan, rendszeresen elvégezhető, változatos, kreativitást igénylő, maradandó és értékelhető eredménnyel járó munka jellegű feladat megteremtése, mely a pszicho-szociális érést segíti elő.
- A gyermek önmagához mért, reális, konkrét, a fejlődését elismerő, de a hiányosságok pótlását is elősegítő dicséret alkalmazása.
- A munka jellegű tevékenységek fontosságának hangsúlyozásával a korrekt értékelés fejlesztő hatásának erősítése.

8.7. Csendjáték

„Nézz utána, hogy minden napból, a legközségebb, sivar hétköznapból is ünnepet csinálj, ha pillanatokra is!”

/Márai Sándor/

A mindenkori körülményektől, tényezőktől sokaságától függ az „ünnep” megélése, annak érdekében, hogy a gyermekek biztonságérzetét kialakítsuk, nyugalmat és maximális odafigyelést biztosítsunk számukra, sőt ünnepi, emelkedett hangulatot varázsoljunk, rendszeresen csendjátékot játszunk. Fontos momentuma ez a délelőttöknek. Olyan, mint egy meghitt családi ebéd vagy vacsora. Együtt vagyunk mindannyian, a két óvónő és az összes gyermek. Mindenki a maga megszokott helyén ül. Ha gyertyát gyújtunk, az válik a figyelem középpontjává, egyébként a gyermekek egymás arcát, rezdüléseit figyelik. Izgalommal teli csendes várakozással telik meg a

szoba egészen odáig, amíg az egyik gyermek el nem indul az aznap kiválasztott kis tárggyal a kezében, amit végül a legnagyobb odafigyeléssel és udvariassággal ad át a társának. Fantasztikus megtapasztalni az emberi kapcsolatok, barátságok ilyenkor jól megnyilvánuló kezdeti stádiumait a csoporton belül. Ha valaki szomorú, a többiek elsőként őt választják és adják neki a kis kincset vigasztalásul. A vonalon való körben járás így jutalomná minősül, amelynek során a gyermekek egymást ajándékozzák meg. Ezáltal az általunk kitűzött cél: az adni-kapni tudás, mondhatni, a legmagasabb szinten valósul meg. A cselekvés egyben ünnepi pillanattá magasztosul, hisz az egész nem más, mint „nyilvános” szereplés. Szerepelnek, amikor egy kis kincessel a kezükben a megjelölt vonalat követve felvonulnak társaik előtt, ki bizonytalanabban, ki balett-lépést utánozva, de megtörténik a körben járás. Annak a körnek a határán, ahová csak úgy nem lehet bemenni, ahol a gyertya ég vagy pusztán a tiszta, üres tér parancsol megálljt a gyermeki szertelenségnek.

A csendjáték meghittsége, nyugalma az egyik legszebb, legörömtelibb pillanata nemcsak a Bilimbo Húvösvölgyben töltött időnek, hanem sokszor az egész napunknak is. A karácsonyi ünnepekör beköszöntével még varázslatosabb hangulat vesz körül bennünket. Az adventi koszorú kerül a kör közepére. Karácsonyi illatokról, csengőkről, patkódobogásról és hóhullásról mesélünk, felhívva a gyermekek figyelmét a hónap sokszínűségére, izgalmára. Így mindig egy kicsit többet megértenek a játékból, megtapasztalnak a csendből, átélnek a pillanatból. Előfordul, hogy megkérjük őket, fogják meg egymás kezét, hunyják le egy pillanatra a szemüket, úgy hallgassák a csendet. Ilyenkor időnként sikerül egy egész láncot alkotni. Számunkra ez a legszebb momentum az egész együttlétben.

A csendjáték általános menete:

A gyermekek, az első pillanattól kezdve, ahogyan találkoznak a csendjátékkal, azonnal ráéreznek, felfigyelnek a játék adta nyugalomra, csendre, szinte menetrendszerűen teszik le az általunk megjelölt kör köré kis párnáikat. Megvárjuk, hogy mindenki kényelmesen, de egyenes háttal üljön rá, és megkérjük őket, hogy hunyják le szemüket. Ha ez megtörtént, kiválasztunk a gyermekek közül valakit, aki végigsimogatja a többiek fejét, üdvözlésképpen, majd egy apró kis tárggyal, kincssel körbe járunk tyúklépésben, egyenként, figyelve arra, ne térrünk le a csíkról. A csendjáték alatt hangfelismerés, különböző tapintásérzékelő játékok kerülnek a palettánkra, néha csendben kis kockákból építünk közösen, a lényeg, hogy nyugalomban, együtt alkossunk, létre hozunk valamit. Majd a csendjáték végén beszélgetünk a napszakokkal, évszakokkal, időjárással

kapcsolatos témákról. A gyermekek segítségével közös kis naptárat is vezetünk. A csendjátékot általában légző gyakorlattal vagy egy kisebb mozgással zárjuk, figyelembe véve a gyermek igényét.

9. A gyermekek fejlődésének nyomon követése

A gyermek fejlődését elsősorban önmagához kell mérni. A gyermek egyéni fejlesztése, fejlődésének nyomon követése és elősegítése az egész óvodai élet során, minden tevékenység által folyamatos. Az újonnan érkező kisgyermeket alaposan megismerjük, ebben a szülő együttműködését kérjük. Ezt segíti a családlátogatás is, és az anamnézis év elején. Ha a gyermek másik intézményből érkezik, felvesszük a kapcsolatot eddigi nevelőivel a szélesebb körű ismeretek szerzése céljából. Ha van bizottsági szakvéleménye a gyermeknek, ezeket is áttanulmányozzuk. Megfigyeléseket és évi két alkalommal méréseket végzünk, melyek során a mozgásos-, szociális-, érzelmi-, akarat-, értelmi-, nyelvi-kommunikációs képességeket vizsgáljuk (DIFER teszt). A mérések eredményeire építve fejlesztési célokat fogalmazunk meg, és egyéni fejlesztési terveket készítünk. Ha szükséges, konzultálunk a megfelelő szakemberekkel.

9.1. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

A gyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

9.2. Iskolaérettség

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához.

Az iskolaérett gyermek testi fejlődését tekintve

- testalkata, teherbíró képessége korának megfelelő (fogváltás megkezdése, alakváltozás)
- idegrendszere megfelelően fejlett
- mozgása összerendezett, harmonikus
- finommotorikus mozgása megfelelően fejlett

- kialakult a testsémája, oldalisága
- mozgását, viselkedését, testi szükségleteinek kielégítését szándékosan irányítani képes

Érzelmi, akarati élet terén

- érzelmileg kiegyensúlyozott
- megfelelő önuralommal rendelkezik
- kudarcűrő képessége korának megfelelő
- tudatos figyelme kitartó (10-15 perc)
- nyitott érdeklődésű

Értelmi fejlettség terén

- megfelelő ismeretekkel rendelkezik az őt körülvevő világról
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról: tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását
- gondolkodása érett, lényegre látó, érdeklődés, kíváncsiság jellemzi
- észlelése-érezkelése differenciált
- kialakult a térbeli-síkbeli tájékozódás
- mennyiségfogalom kialakult
- tízes számkörben biztosan számol
- ismeri a több-kevesebb, kisebb-nagyobb fogalmakat
- kialakult a lényeglátás és a probléma megoldási készség
- kialakul az analógiás gondolkodás alapja
- kialakul a fogalmi gondolkodás
- megjelenik a szándékos bevésés és megőző annak felidézésének időtartama

Szociális érettség terén

- igényli a közösséget
- beilleszkedési és alkalmazkodási képesség kialakult
- elfogadja és betartja a szabályokat
- önállósága, önértékelő képessége életkorának megfelelő
- kialakult a feladattudata és feladat tartásának képessége

Anyanyelvi és kommunikációs képességek terén

- alkatilag, tartalmilag, nyelvtanilag helyesen, értelmesen beszél
- általánosan tájékozott
- tisztán beszél, beszédértése megfelelő
- megfelelő szókinccsel rendelkezik, jó kifejező képességű
- minden szófajt használ, különböző mondat szerkezeteket, mondatfajtákat alkot
- viselkedés kultúrájába beépülnek az alapvető illemszabályok
- adekvátan használja a nonverbális kommunikációs jeleket

10. A nevelés kerete: az Óvoda hagyományos ünnepei és egyéb rendezvényei

Az ünnepek jelentős alkalmak óvodánk és a családok életében egyaránt. Perspektívát adnak, megerősítik a néphagyományokat, nemzeti értékeket, alakítják az ünnepelni tudás képességét. Közel hozzák a természeti, társadalmi környezet eseményeit. Az ünnep hangulatát a megelőző közös készülődések, az összetartozás érzése hatja át. Az ünnep fényét emeli a feldíszített óvoda, a gyermekek és a felnőttek ünneplő ruhája, a hangulatos zene, az alkalomhoz illő „ünnepi műsorok” és a kölcsönös ajándékozás. A közös séták, kirándulások, programok és hangulatok által közvetített mélyebb tartalom megérinti a gyermeket. Jól érzik magukat, kellemes benyomásokkal, élményekkel gazdagodnak. Az ünneplés lényege sokszor nem csak maga az ünnep, hanem az a sok-sok előkészület, ami rengeteg tevékenységre, ötletek kidolgozására, önálló elképzelések megvalósítására ad lehetőséget. A nevelőmunka keretét az ünnepeink adják.

A Bilimbo ünnepei:

Szeptember: szüret

Október 5. Állatok világnapja: állatkerti séta

November 11. Márton napi lámpás felvonulás

December: Advent, Mikulás, Karácsony

Február: Farsang

Március 15. Nemzeti ünnep, március 22. Víz világnapja

Április: Húsvét, április 22. Föld napja

Május 10. Madarak és fák napja, Anyák napja, Gyermeknap

Június: Apák napja, Évzáró ünnepség

A születésnapokat és névnapokat a csoportok természetesen minden gyermek esetében megünnepelik.

11. Gyermekvédelem, a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Bilimbo Hűvösvölgybe járó gyermekek szociokulturális családi háttere az átlagnál jobb körülmények közé sorolható magánintézmény lévén. Nem jelennek meg a társadalom minden rétegéből gyermekek. Ebből adódóan kevesebb lehetőséget látunk arra, hogy gyermekeinket olyan kedvezőtlen hatások érhetik, melyek gyermekvédelmi szempontból veszélyeztetetté tehetik őket. A hozzánk járó gyermekek szépen gondozottak, nem látunk olyan nyomokat, melyek érzelmi-, fizikai- vagy anyagi veszélyeztetettségre utalnának. Ezért a gyermekvédelmi munka során elsősorban a megelőzésre, a mentálhigiénés szemléletű nevelésre, az egészséges életmód kialakítására és megőrzésére, a környezettudatos magatartás terjesztésére és a családokkal való szoros együttműködésre helyezük a hangsúlyt. A szülőkkel olyan folyamatos partneri kapcsolattartást alakítunk ki, hogy az esetlegesen felmerülő problémák során bizalommal és szívesen forduljanak hozzánk, ha segítségre van szükségük.

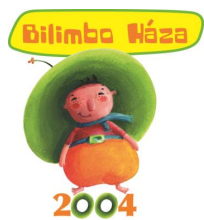
Természetesen a Gyermekvédelmi Törvény kötelez bennünket, mely jogi és anyagi keretet szab a gyermekközpontú, humánus, a családokat segítő gyermekvédelmi rendszer működésének. Kiemelt feladatunknak tartjuk az egyéni sorsokkal való törődést, a családgondozást és a gyermeki jogok tiszteletben tartását. A gyermek nevelése a család joga és kötelessége. Ezt tiszteletben tartva erősítjük a szülők felelősségérzetét, hangsúlyozzuk a családi nevelés elsőbbségét, fontosságát. A család az óvodával nem helyettesíthető, mással nem pótolható. Elsődleges szocializációs szerepét a legtöbb esetben betölti, az óvodai nevelés illetve a másodlagos szocializáció csak ennek kiegészítése lehet. A társadalmi folyamatok nem kívánatos hatására és egyéb okok miatt a család funkciói egyre több esetben sérülnek. Előfordul, hogy az óvodának át kell vállalnia a család által meg nem oldott feladatokat a gyermek érdekében. Ilyen esetben az óvoda jelenti a gyermek számára a biztonságot, a családi fészek melegét. Ezekben a családokban is keressük a közeledési pontokat, az együttműködés lehetőségét, a kapcsolatteremtésben a kezdeményező szerepet vállaljuk.

Az óvodai gyermekvédelem az egyik legfontosabb jelzőrendszer, hiszen a gyermek minden problémája itt érzékelhető először, itt csapódik le. A kedvezőtlen gazdasági hatások, az érték- és a normaválság, az egyre több családban érzékelhető életvezetési problémák miatt növekszik a

feszültség szint és csökken a feszültségtűrő képesség, ami leginkább otthon érezteti hatását és a gyermekeken vezetődik le. Ezek hatása megjelenik az óvodában is a gyermek teljesítmény-, magatartás- és kapcsolatzavarainak formájában. A prevenció és segítségnyújtás alapja a családi nevelés erősítése, támogatása, a hiányosságok kompenzálása, és a gyermek iránti felelősség ébrentartása. A titoktartási kötelezettség mindenkit érint. A gyermekvédelmi munkát a humánus, a segítőkészség, az empátia, a támasznyújtás jellemzi.

Elsődleges célunk a prevenció, mely során szeretnénk megakadályozni, hogy a veszélyeztetett státusz kialakuljon. Ha mégis nevelési problémák merülnek fel, ezeket a családokat a Pedagógiai Szakszolgálathoz irányítjuk, illetve javasoljuk, hogy lépjenek kapcsolatba a pszichológussal, fejlesztő pedagógussal, vagy családgondozást kérünk számukra. Súlyosabb probléma kialakulásának veszélye esetén felvesszük a kapcsolatot a gyermekvédelmi igazgatással, ahol jelezzük a nevelési-, gondozási hiányosságot, agresszivitást, erkölcstelen életvitelt, alkoholizmust, kábítószerhasználatát, egészségügyi problémákat.

12. Az Óvoda kapcsolatrendszere

Óvodai nevelésünk szerves része a családokkal való szoros együttműködés, ami gyermekeink harmonikus fejlődését szolgálja. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig, programokig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. A családokon kívül az óvoda kapcsolatot tart fenn azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonon, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények), és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formáit és módszereit a feladatokhoz és szükségletekhez igazítjuk. A kapcsolatok kialakításában a Bilimbo nyitott és kezdeményező. Az együttműködés során pedagógusaink használják az infokommunikációs eszközöket és a különböző online csatornákat. A gyermekek érdekében önállóan, tudatosan és kezdeményezően együttműködnek a kollégákkal, a szülőkkel, a szakmai partnerekkel és szervezetekkel. Élő szakmai kapcsolatrendszert alakítunk ki az intézményen kívül is.

A Bilimbo kapcsolatai:

- családok
- Fenntartó: Bilimbo Manói Nonprofit Kft. Dóczi Bernadett
- II. kerület Önkormányzat (Mechwart liget 1.)
- Bilimbo Naphegy Montessori Óvoda
- Bilimbo Óbuda Montessori Minibölcsi
- Lóra könyvkiadó, Manó könyvek
- ÁNTSZ
- II. kerületi Tűzoltóság (Budakeszi út 145.)

- pszichológus (Dr. Szódy Judit), fejlesztő pedagógus (Dencsi Erika, Dombi Kitti)
- védőnő, gyermekorvos, fogorvos
- Klebersberg Kuno Általános Iskola., Budapest School, GyermekSzempont Általános Iskola, Alternatív Közgazdasági Gimnázium (AKG), Gyermekek Háza
- II. kerületi Pedagógia Szakszolgálat (Marcibányi tér 1.) klinikai szakpszichológusok (Filep Orsolya), gyógypedagógusok (Pálffy Panni), Napraforgó Fejlesztőház
- II. kerületi Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatási Központ (Horvát utca 2-12..)
- II. kerületi Gyámhivatal (Margit krt. 47-49.)
- Budapest Főváros Kormányhivatala: Pardavi Zsófia oktatási ellenőrzési szakügyintéző
- Közművelődési intézmények: Marcibányi téri Művelődési Ház, Klebersberg Kultúrkvria
- Sík Kft. (étkezés)
- Buborék Úszóiskola - Mom Sport
- Magyar Montessori Szövetség: Stefán Mariann

13. A Programhoz kapcsolódó szolgáltatások

Óvodánk a magas szintű alapszolgáltatáson túlmenően a következő szolgáltatásokat nyújtja a szülők:

- Montessori pedagógiájának alkalmazása a mindennapok során
- Logopédia
- Egészségügyi szolgáltatás (védőnő, gyermekorvos)
- Fogorvosi ellátás
- Pszichológiai szolgáltatás
- Fejlesztő pedagógus
- Úszás

A szülők igénye alapján különféle speciális szolgáltatásokra is lehetőséget biztosítunk, melyek a következők:

- Kutyaterápiás fejlesztés
- Angol
- Zeneovi
- Lovaglás
- Vitamin torna
- Színház, bábszínház
- Múzeumpedagógiai program
- Állatkert
- Kirándulások külön busszal
- Családi rendezvények

Szülők számára:

- Szülők Akadémiája
- BHRG előadás
- Léghajó program
- ÉFT tréning
- Montessori Szülői Tréning
- Örömműhely
- Kronobiológia-pszichogenetika-tanfolyam

14. Záró gondolat

„A gyermek a legtökéletesebb teremtmény, mert egyedül ő tudja megalkotni saját egyéniségét. A gyermek lelke lágy viaszhoz vagy fehérr papírhoz hasonló aová magának a gyermeknek kell belevési a képzeteket.”

/Mária Montessori/

Ezzel a sokatmondó idézettel össze is foglaltuk programunk végére a lényegét. Még néhány gondolatot szeretnénk megosztani az olvasóval, melyen érdemes lehet elmélkedni, ha még nem győződött meg róla, hogy miért pont Montessori pedagógiáját választottuk annak érdekében, hogy „valami pluszt” adjunk gyermekeinknek. Egy gyermekekről szóló internetes portálon jelent meg egy cikk, melyben egy TV riportból idézik, hogy híres emberek, akik a Montessori pedagógia szellemében nevelkedtek, hogy vélekednek erről.

A Google alapítói: Larry Page és Sergei Brinn szerint azáltal, hogy nem a tanárok instrukciói alapján, hanem önállóan kellett rájönniük a problémák megoldására, teljesen más szemléletre tettek szert. Problémamegoldó képességük sokszorosára nőtt, és rájöttek, hogy a hibákban valójában lehetőség rejlik a továbbfejlődésre.

Thomas Edison a következőket mondta:

„Szeretem a Montessori módszert. A játékon keresztül oktat. Élvezetté teszi a tanulást. Követi az ember természetes ösztöneit. A jelenlegi rendszer mindenki agyát ugyanolyanná szeretné formálni, nem bátorít az önálló gondolkodásra.”

Gabriel Garcia Marquez így vall:

„Nem hiszem, hogy létezik jobb módszer, mint a Montessori, hogy érzékennyé tegyen minket a világ szépségeire és felébressze a kíváncsiságunkat az élet titkai iránt.”

De rajtuk kívül még számos híres és sikeres ember járt Montessori intézménybe, többek között az Angol Királyi Család gyermekei Vilmos és Harry herceg, és a kis György, aki jelenleg is ebben a képzésben részesül. Folytathatnánk még a példák sorolását, de úgy érezzük, hogy most már mindenki számára érthető, hogy miért hisszük és valljuk, hogy Montessori pedagógiája a lehető legjobb módszer, amit képviselhetünk gyermekeink harmonikus fejlődése érdekében.

15. Melléklet

15.1. A Programhoz kapcsolódó speciális eszközök

Érzékelést fejlesztő eszközök:

A kiterjedés érzékelésére: rózsaszín torony, barna hasábsor, piros rudak, hengersorok

A szín érzékelésére: színárnyalatok rekeszes dobozban, szín párok, szín csipeszelő, üvegbe zárt színek

A tapintásra: textilkosár, sima és durva tábla-párok, tapintós dominó, letapogatható kártyák, különböző felületű táblák színes keretekben, hajtogató anyagkosár, puzzledarabok közt elrejtett tárgyak egy kosárban

A szaglásra: szaglódobozok (különböző illatú dobozok), illat tégely

A hallásra: zörejdoboz, harangsor, hangszeres kosár: triangulum, rumbatök, cintányér, dob

Súly érzékelésére: súlylapocskák, Horgásszuk ki a halat!

Hő érzékelésére: hőtáblák

Forma érzékelésére: titokzsák, gombos zsák, spirál kavicsrakó

A matematikai gondolkodást fejlesztő eszközök:

piros-kék rudak, Séguin-féle táblák, orsós doboz, négyzet aranygyöngyökből, számjegyek dörzspapírokból, gyöngyrudak, geometriai alakzatok, pénzes zsák, pálcikák, fém síkidomok: négyzet, háromszög, trapéz, téglalap, kör, mértani titokzsák, szám csipeszelő, karácsonyi logikai készlet, őszi falevél számláló, számoló teknős, virágkereső katica, rész-egész korong, számsor 1-100, almás összeadó tábla, számoló baglyok, formalépcső, forma csipeszelős, gyöngyöt fűző mackó, pompom reláció

Az anyanyelvi fejlesztő és írást előkészítő eszközök:

dörzspapírból kivágott betűk, parancskártyák, tapintós betűk, csipeszes betűk képekkel, vonalvezető táblák, mozgatható abc, betűfelismerő kártyák képekkel, titokzsák, grízes tálca, feliratok, névkártyák, szivacsos betű-szóalkotó, fújós iglu játék, billentyűzet betűkereső, betű-szó csipeszelő, szóképek, Mutassuk az ujjunkkal

Eszközök a kozmikus nevelés ismereteihez:

térképek: Magyarország, Európa, Világtérkép, földgömb, óriás világtérkép állatokkal, földrészek kiegészítő kártyákkal, testrészek-növekedés: nő, férfi, béka egyedfejlődése, föld- víz- levegő szemléltető palack, közlekedési eszközök (szárazföld – levegő – víz) tanulókártyák, évszaktábla, társasjátékok, puzzle-k, népviseletek öltöztető eszköz, állatok csoportosítása (vadon élő, házi), világ részei, termés részei, tejútrendszer betűcsillagai, mi-hol közlekedik, évszakfa, állatos képpárok, mi van a föld mélyén (termények), állatok rendszertani besorolása, kontinens kereső

A gyakorlati élet teendőire felkészítő eszközök:

tisztítóálca fa rúddal, étkezőálca sablonnal, öntögető-töltögető tálcák: lencse, bab, gríz, csavaros játék, öltöztető keretek, kis seprű lapáttal, csíptető-csipeszes játékok, párosítás játékok, teríték tálcán, ruha-csipesz párosító, matató tábla, érzelemkártyák, zokni párosító, kupak kereső, öltöztető baba

A lista tartalmazza a Montessori-elvek alapján általunk saját kézzel készített egyedi eszközöket is.

15.2. BUKFENC játékkatalógus

A „Bukfenc” nem program. A „Bukfenc” tréning anyag, tanítási segédanyag. Nem nyújtok kész programot, mert minden gyerek más, és megismerve a gyerek képességeit, személyre szóló vagy csoportos fejlesztésben a legmegfelelőbb feladatokkal kell segíteni a fejlődését. Ehhez a munkához nyújt ismereteket és játékokat ez a szakanyag.

Ezekkel a játékokkal sokkal hatékonyabban megelőzhető és kezelhető a specifikus tanulási zavarok kisgyerekek korban, mint néhány évvel később bármilyen kiváló terápia.

Ez a kiadvány hasznos szakanyag mindazon szakemberek, fejlesztő pedagógusok, logopédusok, pedagógusok, pszichológusok valamint szülők számára, akik a specifikus tanulási zavarok kialakulásának megelőzésében szeretnének eredményeket elérni, illetve az éppen kialakuló problémákat még idejében kezelni.

Hivatkozás:

Gyarmathy É. (1991) Játékkatalógus: tanulási zavarokkal küzdő gyerekek. In (szerk.) P. Balogh K.: Iskolapszichológia, 20. ELTE, Budapest.

További szakirodalom:

Gyarmathy É. (2007) Diszlexia. Specifikus tanítási zavar. Lélekben Otthon Kiadó, Budapest.

Gyarmathy É. (2012) Diszlexia a digitális korszakban. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

15.2.1. Testséma

A környezetben való tájékozódáshoz az első kiinduló pont saját testünk, és minden tevékenységünk feltételezi, hogy egyes testrészeinknek urai vagyunk, mozdulatainkat irányítani tudjuk. Kis csecsemőkortól kezdve fokozatosan ismeri meg az ember a testét, a lehetőségeket, amelyekkel rendelkezik. Amennyiben ez a folyamat akadályba ütközik, komoly zavart szenvedhet a mozgáskoordináció és az észlelés. Sok gyerek szenved kisebb-nagyobb testséma-zavarban. Nekik arra van szükségük, hogy tudatosítsák testrészeiket, élményeket szerezzenek testükkel kapcsolatban.

Mi mindent tudunk kezdeni a karjainkkal?

A gyerekeknek egy vagy két kézzel, csukott vagy nyitott szemmel kell különböző mozgásokat végezni – inteni, hívni, bokszolni, mosni, keverni, gyúrni stb. Biztassuk saját ötletekre őket! Különböztessék meg mikor mozgatják a kezüket, a karjukat vagy egyszerre az egésztestet.

Hogyan tudunk állni?

Egymás mellett a láb, utána variációk – terpesz, lábujjhegy, keresztezés stb. Csukott szemmel is csinálják, majd nevezzék is meg az egyes helyzeteket.

Ahol nem lehet talpon járni

Elképzelünk egy világot, amelyben nem szabad talpon járni. A gyerekek kipróbálják, hogyan járnak ott az emberek – sarkon, lábujjhegyen, külső illetve belső lábélen. Ha már mindegyik jól megy, kiválaszthatják, ők hogyan járnának ebben a világban.

Tolljáték

Csukott szemű társnak egy-egy testrészét megérintik egy madártollal a gyerekek. Először mondjuk, hogy hol, utána magától csinálja, a társ mondja, hol érezte – arc, nyak, homlok, kézfej, tenyér, hüvelyk stb.

Különböző tárgyakat különbözően vinni

Kézháton, vállon, fejen stb. tárgyakat kell szállítani – könyv, füzet, törölköző, labda, kuglibábú, babzsák stb.

Labdagurítás a láb körül

Terpeszállásban utasítás szerint ügyeskednek, a labda nem érhet a lábhoz – mindkét láb körül, egyik láb körül, előre-hátra, nyolcasban stb.

Bábuérintős

Különböző testrészrel megérintenek egy kuglibábút. Lehetőleg ne döntsék el (csukott szemmel is lehet). A jobb-bal megkülönböztetést is gyakoroljuk észrevétlenül. Pl. jobb fül, bal térd stb.

Négykézláb járás és pókjárás

Hát alul vagy felül, tárgyakat egyensúlyoznak.

Tanítsd a kiskutyádat!

A gyerekek állva megtanulják „hogyan megy a jó kutyus”. Amikor a jobb kezüket emelik, akkor azzal együtt a bal lábukat, majd a bal kezükkel a jobb lábuk mozdul együtt. Ha állva megy, négykézláb is megpróbálhatják a következő alkalommal. Végül négykézláb vagy térden mászva váltott járásban közlekednek a kutyusok.

Indiánok a tűz körül

Szintén a keresztcsatornák fejlesztését célozza. Mint a „jó kutyusok”, ellen oldali kezüket emelik, amikor elugranak egy lábról (indiánszökdelés). Körbeugrálnak valamit vagy valakit, amit vagy akit tűznek neveznek ki. Többszöri irányváltoztatással nehezíthető a feladat.

Kígyójáték

A hasnak nem szabad a földről elemelkedni, így kerülgetnek akadályokat – székek, asztalok, zsámolyok.

Létrán lépegetés

Lefektetett létra fokai között, majd fokain mennek – előre, hátra, kettesével lépve, futva, valamint cipelve vagy egyensúlyozva.

Mágneses testrészek

A gyerekek szabadon sétálnak, futnak. Hirtelen egy megnevezett testrészük mágnesessé válik, a talaj magához vonzza. Lehet kódolni is számokkal, színekkel, betűkkel, pl. 1-fej, 2-térd stb. Lehet a csoport egyik felének más jelentésű kódja, pl. 3-has a lányoknak, hát a fiúknak stb.

Minden testrészszel egy mozgás

Megnevezett mozgásokat végzik a gyerekek. Ezt is lehet kódolni, pl. lábkeresztelés-A, karemelés-B, törzsdöntés-C stb.

Fura alakok

A csoportvezető rámutat egy testrészre, de rosszul nevezi meg, a csoport a megnevezett testrészét mutatja, és a mutatottat nevezi meg. Pl. „Ez a szájam”, és a térdére mutat, a gyerekek a szájukra mutatnak, és azt mondják: „ez a mi térdünk” gúnyosan.

Járás kötélen

A földre lefektetett kötél felett kell különbözően menni – lábak egyik, kezek másik oldalon, jobb láb és bal kéz az egyik, bal láb és jobb kéz a másik oldalon stb. Egymást lehet utánozni, lehet csukott szemmel csinálni.

„Úgy megyünk mint az állatok”

A gyerekek utánozzák az állatok mozgását, mondják is ki, a mozgásnak megfelelő kifejezést – onnan mint a macska, kígyózik, melyik állat szokott vágatni?, surran, cammog stb. Az állatok hangját is szokták utánozni, bátorítsuk őket saját ötletekkel!

Pálcalépcső

Pálcákból, botokból lépcsőt készítünk. Egymástól egyforma távol, párhuzamosan fektetve őket. A gyerekeknek közöttük kell lépegetni, ereszkedni, mint lefelé mennének, emelkedni, mintha felfelé.

Vándorló hidak

Padra teszik a lábukat, a földre a kezüket, így mennek végig – has alul, hát alul. Lehet jobb kéz, jobb láb a padon, bal kéz, bal láb a földön, majd fordítva.

„Fácska vándorolj!”

Karikákat teszünk le, vagy rajzolunk a padlóra, eggyel kevesebbet, mint ahány gyerek van. Mindenki beáll egy karikába, akinek nem jutott, az útnak indítja a fákat a fenti mondattal, és azt is megmondja, hogyan kell menni – guggolva, bal lábon, keresztezett lábbal stb., közben ő is elindul és szerez magának helyet. Akinek nem jutott hely, az indítja a fákat.

Hát a háthoz

Páros gyakorlat, két- két gyerek háttal egymásnak áll, egy babzsákot, vagy könyvet tartanak együtt a hátukkal, így leülnek, felállnak, valamilyen célhoz eljutnak, közben mindig vigyáznak, hogy a tárgy le ne essen. Lehet karok, fejek között is vinni.

Tárgyátadás

Lábujjakkal, kézháttal, vállal próbálhatnak kis tárgyakat átadni egymásnak. Csoportosan lehet láncban egyik helyről a másikra juttatni a dolgokat. Megfelelő tárgyakat kell ehhez találnunk kendő, babzsák, botocskák stb.

Ki a főnök?

Nagyobbakkal lehet játszani. Egy gyerek kimegy, a többi választ egy főnököt, akit mindenki utánozni fog, ezt kell megtalálnia a bejövőknek. Egy kört alkotnak, ő a kör közepén figyel, a főnök szép lassú mozdulatokat tesz, a többiek utánozzák.

Cicahát-kutyahát

Egymással szemben térdelve a földre támaszkodnak a gyerekek, egyik sor a cica, és domborítja a hátát, a másikkak kutyák, és homorítanak. Utasításra váltanak, közben a cicák fújtnak, a kutyák moroghatnak.

Lazítás-feszítés

Akár keretjátéknak is használhatjuk a varázslós, átalakulós játékokat. Mindegyik a test elengedését, megfeszítését, ezen érzések átélését szolgálja: mindenki virággá változik, hervad, majd szépen kinyílik stb., hóemberek lesznek, a fagyban keményen, kővé válnak, de jön a tavasz és olvadozni kezdenek, alaposan felfújт léggömbök, aztán leeresztenek, újra felfújják, kidurrannak stb.

Csavarulás

Jógagyakorlat. A gyerekek a földre ülnek törökülésben, majd a jobb lábukat átemelik a bal combjukon, és a földre teszik. Bal kezüket a jobb sarkuk mellé támasztják, jobb kezükkel a jobb csípőjük mellett támaszkodnak. Fejüket és szemüket is jobbra fordítják. Teljesen csavart helyzetben vannak, és megpróbálnak egészen lappá válni. Ha sikerült, ugyanezt ellenkező irányban is megcsinálják.

Igazi ember

A gyermek lefekszik kiterített csomagolópapírokra, és körülrajzoljuk. Mikor kész, megnézzük együtt, majd be kell rajzolnia a testrészeket. Lehet hajlított végtagokkal is megcsinálni, vagy kézzel és lábfejjel külön is.

Gyufaszálfigurák

Gyufaszálakból figurákat rakunk ki. A gyerekeknek ugyanazt kell kirakniuk, majd később emlékezetből próbálják megismételni a kirakást.

„Ez elment vadászni”

Az ismert mondókát mondjuk, közben a gyerekek megfogják a soron következő ujjukat. A mondóka kapcsán tisztázzuk az ujjak elnevezését. Ismeri-e mindegyiket?

Így táncol a kezem

A gyerekek ökölbe szorítják a kezüket, és hüvelyk valamint kisujjukat nyújtják csak ki. A jobb hüvelykujjat a bal kisujjhoz, a bal hüvelykujjat a jobb kisujjhoz szorítják. Utána körbefordítják a kezüket úgy, hogy az egyik hüvelyk-kisujj párost elengedik, és a másikon mint tengelyen fordul teljesen körbe a kéz, és ér össze megint a hüvelyk és kisujj. Utána a másik kapcsolatot fordítják körbe.

Alszik a baba vagy játszik?

Egyik gyerek összekulcsolja a kezét úgy, hogy a gyűrűs ujját belül hagyja. Ez a baba. Ha mozgatja játszik, ha nem akkor alszik. A gyerekek egy része nézi, valakiknek pedig ki kell találni, vajon mozgatja-e belül az ujját.

Libikóka

A gyerekek összeteszik a tenyerüket egyenes ujjakkal. Mindkét kéz középső ujját behajlítják egymás mellett elcsúsztatva, utána körben elfordítják addig, míg a két kéz szembekerül egymással. Vigyázni kell közben, hogy a többi ujj ne kerüljön át az ellen oldalra. Akinek sikerült, az indíthatja a hintát középső ujjainak egyenletes mozgásával.

15.2.2. Egyensúly

A legtöbb gyerek nagyon szeret hintázní. A csecsemők addig sírnak, míg nem kapják meg a kívánt ringatást (a bölcső milyen régi, jó találmány!). A fejlődő idegrendszernek szüksége van ilyen jellegű ingerlésre, hiánya neurológiai zavarokat okoz. (A lepedőben forgatás csecsemőknél neurológiai zavarokat szüntet meg.)

A tanulási nehézségekkel küzdő gyerekeknél a figyelmetlenség, szétszórtság általános tünet. Ezek háttérben sejteni lehet az egyensúlyrendszer gyengeségét. Ezért ennek a rendszernek az ingerlése jótékony hatású lehet. Ezek a gyakorlatok igen jól használhatóak a figyelem javítására.

Vonalon járás

Rajzoljunk, vagy ragasszunk egy vonalat a földre, azon mennek végig a gyerekek – lehet hátra is, valamint egyensúlyozva, kanyarodhat is a vonal stb.

Erdei séta

Utcát rajzolunk, vagy ragasztunk a földre, ez lehet erdei út, melléje lehet tenni tárgyakat (virág, gomba), amit séta közben összeszedhetnek a gyerekek. Az útra akadályokat lehet tenni (kövek), amit át kell lépni stb.

Egyensúlyozás a padon

Tornapadon előre, hátra járás, mászás, csúszás – csukott szemmel is, térsa segít. Akadályokkal lehet variálni – karikát, kötelet tartanak egymásnak különböző magasságban. A padot megfordítva is próbálkozhatnak.

Vízszállítás

Félig telt joghurtos pohárban visznek vizet a gyerekek akadályokon keresztül – székeken, padokon kell átmászni, kötélből, karikából lehet alagutat csinálni, amin át kell bújni stb.

Kötéltáncosok

Kötelet fektetünk a padlóra, a gyerekek mezítláb mennek végig rajta. Csukott szemmel is megpróbálhatják.

Medicinlabdán egyensúlyozás

Először nagyobb, majd kisebb labdán álljanak mezítláb. Páronként összekapaszkodhatnak.

Babzsák a fejen

Babzsákot egyensúlyozva leülnek, felállnak, padon, asztalon, széken átmásznak. Mindenféle tárggyal ki lehet próbálni, egyre nehezedhetnek a feladatok, de csak akkor, ha a könnyebb már megy.

Lebegőülés

Lebegőülésben átemelik a lábukat a bot felett. Utána két kézzel megfogják a botot, és ebben a helyzetben óvatosan dülöngélnek (csónakázás), vigyázva, nehogy felboruljanak.

Léggömb

Egy lufi mindig nagy öröm a gyerekeknek. Szívesen játszanak vele. Használjuk ki ezt! Egyensúlyozhatnak vele – ujjon, vállon, fejen, orron, térden, lábon stb.

Szigetről szigetre

Egy lábon ugrálnak egyik karikából a másikba – minden szigetet meg kell látogatni, egy szigeten egyszerre csak egy gyerek lehet, a szigeten pihenhet egy picit, lábat cserélhet.

Ki a legügyesebb gólya?

Nyitott, majd csukott szemmel (éjszaka alszik a gólya) minél tovább próbálnak fél lábon állni.

Átkelés a folyón

Egy létrát keresztbe rakunk két széken, ezen kell átjutniuk a gyerekeknek, és egy labdát stb. megszerezni, és visszajuttatni a kiindulási pontra.

Alagútban a labda

Alagút sort képeznek a gyerekek négykézlábon, egymás mellett állva, és egy labdát adnak egymásnak gurítva, vagy egyéb tárgyat csúsztathatnak, átadnak egymásnak.

Hajótörés

Egy padon állnak a gyerekek, a csoportvezető számokat mond, egy előre megbeszélt szám azt jelenti, hogy süllyed a hajó, menekülni kell. A gyerekeknek a pad körüli szigetekre kell ugrani – rajzolt vagy letett karikákba.

Zárt áramkör

Párosával mennek a gyerekek a padon, az első hátrafelé tart két botot, a második előre, hogy a hegyük összeérjen.

Ötláb

Két gyerek egy botot fog a két végén, egy harmadik egyik lábát áttemeli, így hárman egymás mellett mennek, illetve a középső ugrál egy célíg. Utána váltanak.

Pingvin

A pingvinmama így viszi a kicsinyét. Egyik gyerek meztláb rááll a másik lábaira, és az így viszi. Csukott szemmel is, találja ki, hogy a szoba melyik részébe került. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy az egyensúlyra a hordott gyerekek is vigyázniuk kell. A csoportvezető vigye a nagyobb testűeket!

Százlábú

A gyerekek egy csoportba állnak, egy kötéllal a derekuknál összekötjük őket csokorba, így kell egy célhoz eljutniuk. Először csak három-négy gyereket kössünk össze, és fokozatosan növeljük.

Mocsár

Elvarázsolt helyen kell átvergődni a gyerekeknek. Bal lábukkal csak piros, jobb lábukkal csak kék korongra szabad lépniük, így kell átkelni egy ingoványon. A korongokat úgy helyezzük el, hogy megoldható legyen a feladat akár többféleképpen is, de ne lehessen könnyen átlépni egyik korongról a másikra.

Halfogás pallóról

Egy pad körül, elérhető távolságban korongokat szórunk el, a gyerekeknek úgy kell ezeket a halacsákat megfogni, hogy közben ne essenek, tenyereljenek a vízbe.

Krumplifutás

Kanádra krumplit teszünk, így kell eljutni egy meghatározott helyre – lehet akadályokon keresztül is.

Kakasviadal

Főleg fiúknak való. Két fiú egymással szemben féllábon áll, karjait a mellén összekulcsolja jelre egymásnak rontanak, és megpróbálják a másikat kibillenteni az egyensúlyából. Csak a karok találkozhatnak!

15.2.3. Térorientáció

A testséma és egyensúly gyakorlatoknál a belső történéseken volt a hangsúly, a térorientációs gyakorlatoknál a gyerekeknek önmagukat kell a külső környezetben elhelyezni. Az ember önmaga a központja világának, a dolgokat önmagához viszonyítva éli meg a térben – előtte, mögötte, alatta felette vagy mellette. Fontos, hogy ezek a relációk biztosan, tisztán működjenek, különben összerendezetlenné válik minden mozgás, észlelés. Különösen nehéz a jobb-bal oldal megkülönböztetése, mert az emberi test szimmetriája miatt nincs könnyű támpont. Iskoláskorra éppen ez a viszonyítás nem alakul ki sok gyereknél, pedig az írás, olvasás, számolás lehetetlenné válik a relációk birtoklása nélkül.

Tanulási zavarokkal küzdő gyerekeknél ez igen jellemző probléma. Számukra nincs különbség d-b, kép-pék stb. között, a számtani műveleteknél nem értik pl. a kivonásnál mit miből vegyen el stb. Ezeket a viszonyokat nem lehet megtanultatni, a gyerekek magának kell elsajátítani sok tapasztalat alapján. Amelyik gyereknél ilyen jellegű problémát találunk, mindenképpen próbáljuk megnyerni a szülőt, hogy otthon is játszanak fejlesztő játékokat.

Sorakozó

A gyerekek egymás mellett, egymás mögött állva képeznek sort adott jelre, vagy kört alkotnak. Előtte gyakorolni kell egy kicsit. Nagyobb csoport esetén két csapatot lehet alakítani. A gyerekek különböző jelekre a társaikat megkeresik, és a jelnek megfelelő formában sorakoznak.

Figuraalakítás

Egyszerű formákat rajzolunk fel a táblára, ezeket kell a gyerekeknek a testükkel képezni. Meg lehet próbálni a nagybetűk közül az egyszerűbbeket kialakítani a testükkel.

Figurajárás

A táblára rajzolt figurát kell eljárnia a gyerekeknek – nyolcas, kör, csigavonal, „s” betű, „s” csigavonallal, négyzet, háromszög stb. Lehet kitalálós játék, egy megnézi az ábrát és eljárja, a többi kitalálja, lerajzolja stb.

Két fal között sötétben

Először a terem két végpontja között átmennek és számolják a lépéseket, majd csukott szemmel igyekeznek elérni a falat. A csoportvezető segít az irányeltéréseknél. Később lehet akadályokkal felépíteni az utat.

Hány lépésre van szükséged?

Az előző játék folytatása lehet a következő alkalmakkor. A gyerek mondja meg, hány lépéssel tud bizonyos tárgyat elérni, vagy a csoportvezetőhöz menni stb.

Akadálypálya

Székekből, asztalokból akadálypályát építünk. Meghatározott módon kell átjutni a gyerekeknek – fölötte, alatta, mellette, jobbra vagy balra, valamik között stb. Tudatosítsuk kimondással az irányokat!

Figurarajzolás

Kockás papírra rajzolnak a gyerekek utasítás szerint. Előre elkészített rajzot diktálunk nekik – egy lépés (kockányi) lefelé, jobbra, fel stb. A rajz legyen egyszer és fordítsunk elég időt a feladat magyarázatára. Mikor egy rajz kész, össze lehet hasonlítaniuk a csoportvezető kezében lévővel. Ugyanolyan-e, jó, ha a kezdőpontot megadjuk. Minták lehetnek – lépcső, négyzet, vastag kereszt, „T” stb. betűk, formák.

„Kint a bárány bent a farkas”

Az ismert gyerekjáték szerint körbeállnak a gyerekek, a körön kívül egy gyerek a farkas, belül pedig a bárány. A farkas igyekszik megfogni a bárányt.

Előtt-mögött-mellett-alatt-felett

Utasítás szerint helyezik el a tárgyakat a megfelelő relációba. Lehet egy vagy több tárggyal, ülve, állva, fekve, lehet kombinálni. Pl. „babzsák felettem, könyv alattam, labda előttem, könyv alatt a füzet”, de lehetőleg egyszerűbb utasításokkal kezdjük.

Hol a lámpa?

Az osztályban lévő tárgyakat sorolják a gyerekek, és mondják a helyzetüket – magasan, mélyen, valami alatt, valamitől jobbra stb. Lehet játszani „gondoltam egy tárgyra” kitalálóst. A csoportvezető fokozatosan közelítve jelöli meg a tárgy helyét, a gyerekek csak akkor tippelhetnek, mikor már biztosak a dolgukban. Később ügyesebb gyerekek is „gondolhatnak”.

Navigátor

Elmagyarázzuk, hogy mi a dolga a repülőn a navigátornak. Utána mindenki választ egy párt, egyik a repülő, aki vakrepülést végez, a navigátor irányítja – egy lépés jobbra, kettő előre stb. A földre rajzolt kis célba kell elvezetnie így a társát, akinek be van kötve a szeme. Akadályokat is elhelyezhetünk a teremben.

Találj a célba

Fölrajzolunk a padlóra egy céltáblát, ahova a gyerekeknek be kell találniuk. Először nyitott szemmel megtanulják az utat, majd háromszor próbálkoznak (mindig megnézheti az eredményét), a legjobbat jelöljük a padlón. Utána sorra a többiek, mindenkinek a legjobb eredményét jelöljük, a végén megnézzük, hányan találtak a célba?

Napsugarak

Körbe járnak a gyerekek, amikor kisüt a nap, kifelé mennek, ha beborul, akkor befelé. A változást nemcsak szóval jelezzük, hanem pl. hangszer, vagy más zene megszólalása jelentheti a nap kisütését, az elhallgatás a beborulást.

Szem – kéz

Páros játék. Az egyik gyerek a szem – ő nézheti meg az ábránkat, a másik a kéz, – ő rakja ki az ábrán aszerint, ahogy a szem mondja. Előtte gyakoroltassuk a gyerekekkel a kifejezésnek ezt a teljes módját, hogy pl. a pálcika fölé egy piros korong, mellé egy zöld pálcika stb. Az ábránk eleinte nagyon egyszerűen kirakható elemekből álljon, majd lehet nehezíteni. Előre hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a szemén és a kézen egyformán múlik a siker, és se a kezünk, se a szemünk nem szokott veszekedni, ha egy másolás nem sikerül rögtön.

Csak jobbra!

Körbe állnak a gyerekek és apró tárgy van mindegyiknek a jobb kezében. Jelre átadja a jobboldali szomszédjának, közben balról átveszi a neki jutó tárgyat. Újabb jelre mindenki kifelé fordul a körből, de megint jobbra adogat stb.

Robot irányítás

Egy gyerek kimegy a szobából, a többiekkel kijelölünk egy tárgyat vagy személyt, amit ill. akit meg kell érintenie a robotnak. Mikor a gyerek bejön, ő mint robot megáll az ajtóban, és csak a többiek utasításai szerint cselekszik. A gyerekek irányítják, de csak irányt jelölő szavakat használhatnak – előre, balra stb. – majd ha már elért a célhoz – lent, feljebb stb. Mikor a megfelelő helyre nyúl a robot, akkor tapsolnak neki.

Kutyavezetés

Egy labdát bottal vezet akadályok között az egyik gyerek, majd átadja a „pórázt” egy másik gyereknek. A botnak mindig érintenie kell a labdát, különben elszökik a kutyus.

Labda pattogatás a tetőn

Rajzolunk egy sematikus házat minden gyereknek a padlóra (ők is rajzolhatják maguknak), és labdát pattogatnak utasítás szerint – a házban, a ház mellett, alatta a pincében, fenn a tetőn.

Tolatás

Páros játék. Egyik gyerek hátrafelé megy, a másik irányítja az akadályok között – jobb kezéd felé egy lépés., bal kezéd felé stb. Ezt akkor játszhatjuk, ha már a gyerekek egy része biztosabb a jobbal megkülönböztetésben és irányítani tudják a társukat így.

Autók a benzinkútnál

Dobozokból kétszemélyes autókat csinálunk, vágunk egy lyukat, ahol betöltik a benzint. A csoportvezető, vagy egy páratlanul maradt gyerek a benzinkutas. A benzinkúthoz pontosan kell odaállni, hogy tankolhassanak – egy botot tart a benzinkutas.

Bábuszedés

Három – négy gyereket összekötünk ugrókötéllel, így kell a kuglibábukat, labdákat gyűjteni. Melyik „sokláb” tud a legtöbbet összeszedni?

Karikahordás

Három gyerek visz egy karikát, mindenki csak a mutatóujjával tarthatja. Utasítás szerinti irányba kell menniük, akadályokat kell kerülniük stb.

Kígyó

Egymás vállát fogva kígyót alkotnak a gyerekek. A kígyó feje megpróbálja elérni a farkát és megérinteni. Ha elérte a fej lesz az utolsó, és most ő vigyáz, hogy el ne érje az új fej.

Marakodó kígyók, sárkányok vagy őshüllők

Két kígyót alakítanak a gyerekek (mint az előbbi játékban), a fej a másik kígyó farkából szerezhet. Az elkapott utolsó gyerek lesz most már a fej és próbálja elkapni a következő gyereket. Csak az utolsót lehet megfogni és csak az első foghatja meg.

Árnyékok

Egy gyereket utánoz mindenki, mintha az árnyékai lennének, így járnak ide-oda. Először a csoportvezető legyen akit utánoznak, hogy mintát adjon a nem túl gyors, látványos mozgásra. Lehet páronként is játszani.

Kép kirakós

Képeslapokat darabokra vágunk, így készítünk egyszerű puzzle-t a gyerekeknek. Érdekes állatképeket használjunk! Néhány különböző alapszínű kép darabjait összekeverve csapatjáték lehet, melyik csapat rakja ki a képét először?

Labirintus

Egyszerű labirintust rajzolunk a táblára, vagy papírra minden gyereknek. Ezen kell végig mennie.

Képösszeillesztés

Képeslapot, vagy más képet nagyobb darabokra vágunk, és a gyerekeknek össze kell rakni. Sokféle kirakójátékot lehet használni, a "puzzle" kedvelt és divatos játék, sokféléit lehet kapni.

15.2.4. Látás

A vizuális észlelés fejlesztése nem a látásélesség javítását jelenti, (persze fontos, hogy amennyiben a gyerekeknek ilyen problémája van, szakemberhez küldjük), hanem a felfogott kép feldolgozását, egyéb észleletekhez és a mozgáshoz való kapcsolását, hogy integrálni tudja a vizuális információkat. Az aktivitást a látáshoz kötő gyakorlatok segítik a szem-kéz koordinációjának fejlődését, a finom mozgás javulása az írás eredményességét növeli.

Az iskolai munkában nélkülözhetetlen a megfelelő fixáló, pásztázó, kereső szemmozgás, az alak-háttér elkülönítésének képessége. A vizuális diszkriminációt, a szemmozgást gyakoroltató játékok ezeket a funkciókat javítják.

Pálca az ujjon

Minden gyereknek adunk egy hurkapálcát és azt kell mutatóujjukon egyensúlyozni. Nehezíteni lehet úgy, hogy állítva egyensúlyozzák, majd először a domináns (általában a jobb), majd a másik szemet befogva kell tartani a pálcát.

Egérfogás

Egy gyerek áll középen, hosszú madzagot húzogat cikk-cakkban a földön, ez a kiséger, ahogy a farkincáját látják. Úgy lehet megfogni az egeret, ha a madzagfarok végére rálép valaki. Jó, ha a madzag végét 15-20 cm-es darabon befestjük, hogy oda kell lépni, a gyerekek körben állnak, hogy egyszerre ne túl sokan próbálkozzanak. Először a csoportvezető legyen az egér, utána mindig az, aki elfogta.

Játékos cica

Egy zsinórra kötött labdát, esetleg gombolyagot, papírgalacsint hintáztatunk a gyerek előtt, akinek el kell találnia jobb, illetve bal kézzel, fél szemét befogva (mindig először a domináns kezét és szemet dolgoztassuk) úgy játszhat, ahogy a kiscicák pofozzák a labdát.

Labdainga

Az előző játék szerint fellógatunk valamit, és miközben az leng ide-oda, el kell találni egy másik labdával, gombolyaggal stb. Itt is lehet variálni, nehezíteni.

Karika dobálás

Karikákat kuglibábukra dobálnak.

Léggömbözés

Léggömböt ütögetnek a gyerekek, nem szabad leesnie a földre. Lehet ülve és fekvő is, egy vagy több lufival, csak ujjal, fejjel, lábbal stb. szabad hozzáérni nehezítésképpen.

Hamupipőke

Borsót, babot, lencsét összekeverünk, a gyerekeknek ezt kell szétválogatni. Lehet színes gyöngyökkel is helyettesíteni a magokat.

Pitykőzés

Népi játék egyszerűsítve. Öt kavicsot teszünk a földre. A gyerekeknek egyet fel kell dobniuk, és gyorsan felvenni még egyet a földről, úgy elkapni az előzőt. A megszerzett kavicsot átteszi a másik kezébe, majd feldobja a kezében levőt, és mint előbb, újabb kavicsot vesz fel, és azzal együtt kapja el a feldobottat. Ha már így megy, lehet az eredeti játékot is próbálni.

Célba dobás

Falra, táblára, dobozba, körbe stb. bármivel lehet célózni. Nehezíteni lehet eszközzel – tállal, kanállal, fújócsóval stb.

Ujjlánc, orrlánc

Körben helyezkednek el a gyerekek, gyufás skatulya tetejét adja egyik az ujjáról a másíknak az ujjára. Lehet orról-orra is játszani (tapasztalatom szerint a kicsik még annyira piszék, hogy nem lehet jól átadni a skatulyát).

Kanállánc

Minden gyerek kezében van egy kanál, és egy gombot adnak körbe. Több gombot is útnak indíthatunk, a gyerekeknek igyekezni kell, hogy ne ériék egymást utol a gombok. Neheztésképpen a szájukban tartva a kanalat kell továbbadni és fogadni a gombokat.

Labdafújás

Kisebb labdát kell fújással egy megadott célba juttatni. Kézzel nem érhet hozzá a labdához, korrigálni is csak fújással lehet. Pingpong labdát szívószálon keresztül fújva is lehet versenyt rendezni.

Bogárgyűjtő

Apró csavarokat csipesszel gyűjtenek össze egy tálcáról a gyerekek.

Horgászás

Bot végére kis mágneset kötünk cérnával, ezzel a horgászbottal csavarokat foghatnak ki.

Fényűzés

Két zseblámpára van szükség. A falon a gyerekek követnie kell a mi zseblámpánk fényét. Rajzolhatunk így betűket, számokat is, és a többiek kitalálják, hogy mit rajzoltunk a fénycsíkkal.

Éremfogás

Egy érmét gurít a gyerek az asztalon vagy padon, és szalad az asztal, ill. a pad végéhez, hogy elfogja egy joghurtos pohárba.

„Én látom, amit te nem látsz!”

Egy apró tárgyat úgy helyezünk el a szobában, hogy középről jól látható legyen. Egy gyerek, vagy akár több, aki nem volt benn a tárgy elhelyezésekor középre áll, és a szemével próbálja megkeresni. Döbbenetes élmény a többieknek, hogy amit ők jól látnak, azt hiába nézi a társuk,

csak nehezen veszi észre. Ha megtalálták a tárgyat, más megy ki. Eleinte el akarják dugni a tárgyat, de később rájönnek, hogy ha a környezetébe illeszkedik egy kicsit, már nehéz észrevenni.

Hulló tárgyak

A csoportvezető apró tárgyakat feldob, és egy dobozba, vagy kosárba fel kell fogni. Lehetnek különböző tárgyak – pingpong labda, radír, zsebkendő stb. – akkor különböző sebességgel esnek, így nehezebb a feladat.

Mi változott?

Az asztalra hét különböző tárgyat teszünk. A gyerekek jól megnézik, majd elfordulnak és a csoportvezető valamit elvesz, odarak, átcserél. A gyerekeknek ki kell találniuk visszafordulva, hogy mi változott.

Kézügyesség staféta

Minden gyereknek a kezében egy joghurtos pohár van. Az egyiket megtöltjük vízzel (homokkal, borsóval, gyönggyel stb. lehetőség szerint), ezt kell a szomszédjának a poharába tölteni körbe-körbe. Lehet járással, akadályokkal nehezíteni a játékot.

Dob-taps

Páros gyakorlat. Az egyik gyerek feldob egy labdát, mielőtt elkapná a másik beletapsol felfelé fordított tenyerébe. Ki tudja tovább csinálni úgy, hogy nem veszi el a labdát?

Rajzkitalálás

Egyik gyerek az ujjával rajzol egy figurát a padlóra, a többiek megpróbálják kitalálni mi az.

Napraforgó

Egy labdát mozgat a csoportvezető, ez a nap, a gyerekek a napraforgók, az arcukat mindig a nap felé fordítják, a lábuk egyhelyben marad.

Ugrókötelezés

Ketten hajtják, egy ugrál, majd kiugrik és jön a következő. Minél többször adjunk lehetőséget a gyerekeknek ugrókötelezésre. A lányok maguk is csinálják, a fiukkal ilyen kiugrás-beugrás játékkal lehet megszerettetni.

Autóverseny

A gyerekeknek autópályát rajzolunk a táblára, később papírra. Minél gyorsabban, de balesetmentesen kell egy-egy gyereknek krétával illetve ceruzával végigmenni többször a pályán.

Síelés

Mint a sípályán, szlalomozva jelzéseket kell kerülgetni a gyerekeknek a táblán, vagy falra erősített csomagolópapíron, úgy kell a célba besíelni.

Ceruzafoci

Kettő-négy fő játszhatja. Nagy papírlap két végére megrajzoljuk a kapukat, és a pálya középvonalát, arra a középpontot. Kisorsoljuk a kezdő csapatot, akik egy ceruzának a hegyét a kezdőpontra állítják, és az ellenfél kapuja felé pöccentve elcsúsztatják. Ezután a másik csapat kezdő embere ugyanígy tesz. Felváltva „lőhetnek” a játékosok. Mindig onnan indul a lövés, ahol az előző lövés után a ceruzanyom elhal. Aki a pályáról kilő, a kapuja előtt kell hogy kezdjen. Ha valaki az ellenfél kapujába talált, ismét középről kezd. Az győz, aki meghatározott idő alatt több gólt ér el, vagy meghatározott számú gólt előbb tud rúgni.

15.2.5. Hallás

Ahhoz, hogy egy gyerek megtanuljon helyesen írni, olvasni nélkülözhetetlen, hogy tisztán tudjon beszélni. A megfelelő artikulációt viszont csak akkor tudja elsajátítani, ha képes differenciálni és sorba rendezni a hangokat. A tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek közül soknál találunk artikulációs problémákat és nem is véletlen, hogy a logopédia vállalja fel először az írás- olvasás zavar korrekcióját, mert az artikulációs nehézséggel logopédushoz kerülő gyerekek közül soknak az iskolai teljesítményben is nehézségei vannak. Az auditív észlelést fejlesztő gyakorlatok

elsősorban a hang-megkülönböztetés – irányhallás, hangerősség és hangminőség észlelését, a ritmusérzéklet fejlesztik.

Csendestársak

Egy gyerek közepén ül bekötött szemmel, a többiek körben járnak halkan. Közben a csoportvezető rámutat valakire, aki csendben leül a középső gyerek mellé, majd így a többi addig, amíg a középső észre nem veszi, hogy valaki odaült melléje, mert ha meghallja, akkor rámutat, hogy „itt vagy”.

Kutya meg a csontja

Egy gyerek közepén ül, előtte egy bot. A kutya ő, aki alszik, becsukja a szemét, lehajtja a fejét. A többiek közül valaki megpróbálja elcsenni a csontot. Ha zajt hall a kutya, rámutat az irányra, amerről hallotta. Ha sikerül ellopni a csontot, az lesz a kutya aki megszerezte. Ha meghallotta a kutya, a tolvajnak vissza kell mennie.

Az őr és a tolvajok

Hasonló az előbbi játékhoz, az őr egy széken ül, a kincs a szék alatt van. Egyszerre hárman indulnak a szék felé, az őrnek rá kell mutatni arra, akit meghallott, az kővé válik, a többiek továbbmennek. Ha az őr mindegyiket leleplezte jutalmat kap, új őrt nevezünk ki, ha ellopta valaki a kincset, ő lesz az új őr.

Vakondok

Körbeállnak a gyerekek, egy bekötött szemű társuk körül. A közepén álló megnevez két gyereket, és azoknak helyet kell cserélni. Akit közben elfog, az lesz a vakondok. Lehet a gyerekeknek számot is adni, így véletlenszerű, kik cserélnek helyet, mert a vakondok csak számokat mond ekkor.

Sötétben a hangerőben

A gyerekek össze-vissza állnak a teremben, ők a fák. Egy bekötött szemű társuk keresztül megy az erdőn. Hogy ne menjen neki a fáknak, azok mindenféle hangot adnak, ha a közelükbe ér.

Hol ketyeg az óra?

Egy hangosan ketyegő órát elhelyezünk a szobában, bekötött szemmel kell megtalálni.

Tengeri kikötő éjszaka

Néhány gyerek lesz a bója, három bekötött szemű gyerek pedig a tengerjáró hajó. A bóják hangjelzéssel irányítják a kikötőbe a hajót. Az első gyerek nagyon lassan tapsol, a második kicsit gyorsabban stb., ezt követve jut el a kikötőbe a hajó. Lehet a hangmagasság változtatásával is játszani.

Víztöltés

Bekötött szemmel kell egy kannából megtölteni a poharakat. Az a legügyesebb, aki hallás után a legpontosabban tele tudja tölteni, és nem folyik ki. (Jó, ha tálon vagy tálcan állnak a poharak.)

Bögrezene

Poharakba vagy bögrékbe különböző mennyiségű vizet öntünk. A gyerekek a bögre megütésekor hallott hangok alapján megállapítják, hogy melyik mennyiséghez tartozik magasabb, illetve mélyebb hang. Utána hallás után sorba rendezik a poharakat, vagy színes poharakkal lehet kitalálást is játszani – melyiket ütötte meg a csoportvezető?

Hol szól sz kis pajtás?

Egy gyerek a fal felé fordulva kérdezi a fenti mondatot, egy társára rámutatunk, aki válaszol valamit. Ki kell találnia a kérdezőnek, hogy ki volt a válaszadó. Ha sikerül, a válaszadó meggy kérdezni, ha nem, akkor ismét ugyanaz kérdez.

Állathangok

Az előbbi játék variációja. A gyerekek félkörben ülnek, aki a fal felé fordul egy állatnevet mond, annak a hangját utánozza akire rámutat a játék vezetője. Itt az irányhallás gyakoroltatása a fő cél.

Mi van a dobozban?

Konzervdobozokban különböző anyagú tárgyakat teszünk – gombok, gyufaszálak, pénzérmék stb. – megmutatjuk a gyerekeknek, aztán összekeverjük a dobozokat. Hallás után kell megkülönböztetni őket mikor a csoportvezető megrázza a dobozokat. Ki ismeri fel hangjáról?

Kakukk hol vagy?

Egyik gyereknek bekötjük a szemét, a párja lesz a kakukk, aki valahol a szobában elhelyezkedik. A bekötött szemű mondja a fenti kérdést, a másik válaszol, hogy „kakukk”, így kell megtalálnia őt. Lehet egyszerre több párral játszani, mindenkinek más madara van – veréb, galamb, kacska, csibe, varjú stb. – azt kérdezik, hogy „madárkám hol vagy?”, és a párjának a megfelelő hangon kell válaszolnia. A madárkának figyelnie kell, mikor szól az ő párja.

Magasan és mélyen

Mély hangra guggolva, magas hangra lábujjhegyen járnak a gyerekek. Lehet valamilyen hangszert használni, de lehet magas, illetve mély hangon beszélgetni is.

Kanálzene

Mindenkinek két kanala van, zenének a ritmusát ütik, vagy saját éneküket kísérik – lehet a mérőt megtanítani – először mindenki maga, majd párosával négy kanállal, körbe állva a szomszédok együtt.

Tempót felvenni

A vezető adja a ritmust, arra kell menetelni. Figyelem felhívása után tempóváltás – gyorsabb, lassabb menetelés.

Tempóba állás

Egy gyerek körbejár egy tempóban, a következőnek utána kell állnia, igazodni az első járásához, utána a következő áll be stb.

Dobbantós

Körbejárás, egy helyben járás stb. Négy lépés után négy dobbantás. Lehet mindenféle nem túl nehéz variációt kipróbálni.

Ritmusposta

Az első gyereknek tapsolunk egy egyszerű, rövid ritmust, ő a következőnek stb. Titkos ritmust egymás hátán ütögetve adnak tovább úgy, hogy oszlopban állnak, és a leghátsó kezdi.

Vonat

Gyorsvonat és személyvonat alakul a gyerekekből. A gyorsvonat gyors, a személyvonat lassú tempóban lépked.

Hányat tapsoltam?

Egyszerű ritmust tapsol a vezető, a gyerekek megmondják hányat tapsolt. Ne legyen öt-hat tapsnál hosszabb a feladat!

Tapsgyakorlat

A gyerekek nyugodt tempóban tapsolnak, a csoportvezető karemeléssel jelzi, hogy mikor tapsoljanak hangosan, karleengedéssel halkabb tapsot kér. Közben nem szabad a tempót gyorsítani vagy lassítani, végig ugyanúgy kell tartani. Eleinte egy metronóm segíthet.

Osonás és csörtetés

A gyerekek nagyon csöndesen, nem hallható tapsolással mennek egyik faltól a másikig, visszafelé már kicsit hallhatóbban mennek és tapsolnak, majd egyre hangosabban tapsolva, dübörögve mennek. Csökkenő hangerővel is eljátsszák.

Esős idő

Lassan tapsolgatva vagy koppantgatva kezdjük, még csak csepereg az eső, majd egyre inkább rákezd, gyorsul a taps, kopogás, már nagyon esik, a lábakkal is dobognak a gyerekek, zivatar, jégeső, nagy ütés az asztalra a mennydörgés. Majd lassan csendesedik, eláll az eső.

Lavina

Körben ülnek a gyerekek. Egy elkezd tapsolni egy ritmust, a mellette ülő bekapcsolódik stb., sorban mindenki belép a tapsolók közé, végül mindenki tapsol. Akkor az első abbahagyja és fokozatosan kiáll mindenki. A ritmus egyszerű és rövid legyen, jó, ha először a csoportvezető kezd.

„Erre csörög a dió”

Ismert játék, egy bekötött szemű gyerek körül ugrálnak a többiek, és kiáltják a fenti mondatot, a bekötött szeműnek el kell fognia valakit. Lehet kiáltozás helyett csengő mindenkinél, vagy egyéb módon hangoskodhatnak.

Macska-egér

A gyerekek körben állnak, fogják egymás kezét. Egy egér és egy bekötött szemű macska van a körön belül. A macskának az egeret cincogása után kell megtalálnia – lehet kis csengő stb. az egér nyakában.

15.2.6. Tapintás

Nem túlzás azt állítani, hogy a gondolkodás fejlődésének egyik alaptényezője a tapintás, a gyermeki megismerésnek fontos eleme. Az egyén és a külvilág ezen a modalitáson keresztül kerül közvetlen kapcsolatba egymással. Egy tárgy, anyag állapotát, keménységét, érdekességét, hőmérsékletét stb. csak tapasztalat alapján lehet megállapítani, ehhez pedig az kell, hogy minél több lehetőség legyen erre. A tapintással ügyesednek az ujjai, a finom mozgás fejlődik, kompetensebben nyúlnak a tárgyakhoz. De mindenhez értőbben közelednek, ha már sokféle tapasztalatot szereztek a tárgyi világról. A tapintási gyakorlatok tehát nem egyszerűen csak a finom mozgást fejlesztik, hanem általános fejlesztő hatással bírnak. Ezért nagyon fontos, hogy minél több ilyen jellegű játékot iktassunk a fejlesztésbe.

Ki építi a legmagasabb tornyot?

Építőkockákból, joghurtos vagy más dobozokból, poharakból stb. tornyot építenek, minél nagyobb, annál jobb.

Lábbal labda

Körben ülnek a gyerekek, a labdát bokáik közé fogva nyújtják a szomszédjuknak, aki hasonlóan veszi át, és adja tovább.

Körbekerülős

Körben ülve helyezkednek el, egymástól távol a gyerekek. A labdát önmaguk körül kell gurítani, aztán továbbítják a szomszédnak, őt is körbe kerüli a labda és így megy tovább. Ha sokan vannak a gyerekek, lehet két-három labdával játszani, hogy ne legyen holtidő.

Lejtő

Egy hosszú padot lejtősen helyezünk el, ezen kell a gyerekeknek a labdát levezetni, illetve felgurítani. Lehet csukott szemmel is próbálni.

Vándorló pálcika

Egy pálcikát vagy ceruzát az ujjak között vándoroltatnak átfordítva egyik ujjtól a másikig, illetve le és fel lépkedve a hüvelyk-, mutatóujj és nagyujj segítségével.

Spulni

Páros gyakorlat. Egy feltekert fonál (spárga, cérna stb.) gombolyagot kell az egyik gyerektől a másiknál lévő spulnira tekerniük.

Kígyóból csiga

Gyurmából (agyagból, só-lisztből stb.) kígyót nyújtanak, majd csigába tekerik, visszaalakítják kígyóvá. Közben a különböző csigák és kígyók beszélgetnek egymással.

Na, milyen lett?

Kis darab gyurmát kap mindenki. Egyszerű formát – karika, golyó, érme stb. – teszünk ki középre, ezt kell a gyerekeknek megcsinálniuk. Ha már megy, vakon kell elkészíteni az asztal alatt, és ha kész, akkor megnézik, ugyanolyan lett-e? Később lehet komplikáltabb, pl. szögletes formákkal próbálkozni.

Állatkert

Minden gyerek készítsen valamilyen állatot, pálcikából rakjanak ki állatkertet és helyezték el őket benne. Az állatok társaloghatnak, meglátogathatják egymást.

Kosár

Minden gyerek kosarat formáz gyurmából, abba készít mindenféle ételmet, amit venne a boltban, piacon.

Emberke

Embert készítenek a gyerekek. Utasításokat adhatunk, pl. bal kezét emelje fel stb. Hívjuk fel a figyelmet az aránytalanságokra. Embert többször is érdemes készíteni, lehet önmagukat megformázni, lehet csak fejet vagy kezét készíteni.

Betűk gyurmából

Megformázhatják monogramjukat, nevüket, szavakat.

Gyöngyfűzés éjszaka

A gyerekeknek bekötött szemmel kell felfűzniük a gyöngyöket vagy szívószál darabokat.

Válogatás

Bekötött szemmel matematika rudakat, logikai készletet, gombokat stb. bármilyen darabokat válogatnak nagyság vagy forma szerint, sorba rendezik, szortírozzák.

Melyik az én utam?

Egy vastag és egy vékonyabb kötelet fektetünk a földre úgy, hogy többször keresztezzék egymást. Bekötött szemmel kell tapintással végigmenni a keskeny vagy a széles úton. Az utat készíthetjük homokozóban vastag és vékony bottal meghúzva, ragaszthatjuk papírra fonállal és ceruzával, gyurmából, agyagból lehet építeni stb.

Ne veszítsd el az utat!

Akadályok (székek, asztalok) fölött, alatt madzagot helyezünk el, bekötött szemmel kell eljutni a célba úgy, hogy a madzagot tapintva követi a gyerek.

Hány gomb van itt?

Egy dobozba 6-10 gombot teszünk. A gyerek két kézzel benyúl és anélkül, hogy látná megszámolja hányat talált benne.

Hova illik?

Különböző formákat körülrajzolunk keménypapíron és kivágjuk. Az asztal alatt adjuk a gyerek kezébe és meg kell mondani, melyik kivágásba illik, majd be is illesztheti. Lehet kivágott betűket, számokat kitaláltatni.

Zsonglőr

A labdát a lábukkal feldobják, a kezükkel elkapják a gyerekek. Párosan: egyik gyerek lábbal dobja, a másik kézzel elkapja, majd fordítva.

Mikádó vagy Marokkó

Botocskákat vagy pálcikákat összefogunk, és leejtjük. Egyesével kell kiszedegetni őket úgy, hogy más pálcika vagy botocska ne mozduljon meg, mint amelyiket kiveszi.

Légyfogás

Egy ecsettel (madártollal, fűszállal stb.) megcirógatja egyik gyerek egy bekötött szemű társát és az megpróbálja elkapni a "legyet".

Meg ne égesd magad!

Sötét van és minden tűzforró a szobában, semmit nem lehet megfogni. Bekötött szemmel úgy kell kitalálni, hogy mit érintett meg, hogy csak az ujjhegyeit húzzuk végig a tárgyakon (ceruza, könyv, kefe, labda, kilincs, tábla stb.).

Hátraajz

Ujjunkkal vagy botocskával a gyerekek hátára rajzolunk különböző figurákat (kör, háromszög stb.) és ki kell találniuk, mi volt az, vagy a minták közül kiválasztani a megfelelőt. Lehet nagy nyomtatott betűket, számokat is rajzolni, ha kitalálta írja le, gyurmából formázza ki stb.

Hátraajz posta esetében tovább kell adnia, vagyis a következő társa hátára kell rajzolnia, és utána a papírra. A végén összehasonlítjuk a rajzokat.

Kinél van ugyanilyen?

Körben ülnek a gyerekek, hátratett kezükbe egy-egy tárgyat rakunk, ami nem ismerhető fel könnyen. Két-két gyerek ugyanolyan tárgyat kap. Mindenki elmondja, hogy milyen tulajdonságú

az, ami a kezében van, és megegyeznek, hogy kiknél vannak egyforma tárgyak, majd előveszik és összehasonlítják. (Különböző termékeket használhatunk.)

Ki vagy?

Tapintással kell egymást felismerniük – lehet egy gyerek bekötött szemmel, lehetnek mindannyian.

Tárgyfelismerés

Különböző tárgyakat rakunk egy zsákba, vagy egy terítő alá. Minden gyerek benyúl és megfog egy tárgyat, elmondja milyen a nagysága, anyaga, formája, és szerinte mi lehet az? Igyekezzünk különböző tapintású tárgyakat összegyűjteni – labda, fésű, radír, ceruza, gomb, pénz, kanál stb.

Biciklizés

Páros gyakorlat. Hanyatt fekvé összerakják a talpukat és bicikliznek. Ha már jól begyakorolták papírlapot teszünk a talpak közé, úgy kell kerekézni, hogy ne essen le.

Lábügyesség

A gyerekek meztláb vannak, így próbálnak a lábukkal tárgyakat dobozba rakni, ceruzát fogni és írni, rajzolni, madzagra csomót kötni stb.

Kéztorony

Becsukott szemmel ülnek a gyerekek. Az első beteszi középre a jobb kezét és sorba mindenki ráteszi a jobb kezét, majd a bal kezek következnek. Ha kész, szép sorban leépítik a tornyot.

Pulzus

Mindenki megpróbálja a saját szívverését, pulzusát kitapintani, majd a társát keresi meg. Nagyobbak számolhatják is.

Gyorsposta

A gyerekek az asztal alatt vagy becsukott szemmel adnak körbe két tárgyat. Sietni kell, hogy az egyik küldemény ne érje utol a másikat.

Csapatkeresés

Két csapatot alakítunk ki. Az egyik csapat minden tagja egy nagyobb labdát visz, a másikban mindenki egy kisebbet. Csukott vagy bekötött szemmel járnak és mikor találkozik két gyerek, tapintással megállapítják egyforma labdájuk van-e, ha igen összefogódnak, így keresik a többieket. Lehet más tárgyakkal is játszani ezt.

15.2.7. Téri sorozatok

Az idegrendszeri rendezetlenség, az egymásutániség, a téri viszonyok felfogásának nehézsége megnehezíti a vizuális anyag feldolgozását. A térorientációs zavar egyik speciális esete az egymás utáni sorozatok követésének nehézsége. Ha a gyermek már jól kiismeri magát az alapvető téri relációk között, tovább lehet lépni a sorozatok felé, ami már a téri irányulás egy magasabb formája, több elemet és azok egymáshoz való viszonyát tartalmazza.

A sorozatok gyakorlása a mindennapi beszélgetésekbe, tevékenységekbe beépíthető. Rövid kis játékokat akár villamosra várva, hazafelé sétálva játszhatnak a szülők a gyerekekkel. Az óvodában vagy iskolában az unatkozó, lézengő gyerekeket lehet egy kis könnyű játékba hívni.

Mi van messzebb?

A gyerekeknek két-két távolságot kell összehasonlítaniuk. (Pl. a szekrény vagy az ajtó, az óvoda kapuja vagy a mennyezet, a lakásuk vagy az óvoda konyhája, Amerika vagy a Duna.) A viszonyok gyakorlása a cél, nem a távolságok megítélése. Ezért jó, ha nagy különbségekkel játszunk. Így vidámabb is!

Mi van feljebb és lejjebb?

Játékosan elbeszélgetünk a fent és lent lévő tárgyakat összehasonlítva. Pl. A fejed vagy a lábad van fentebb, és ha alszol? A mennyezet vagy a kémény van magasabban, ha székre állunk, mit tudunk elérni, ha a tetőre repül a madár, magasabban lesz-e mint ha a kerítésre ül.

Rendszerezés

Rakjanak sorba nagyság szerint kockákat, korongokat, pálcikákat, matematikai rudakat stb. Ha kész a sorozat, adjunk újabb elemeket, amit be kell sorolni a többi közé.

Katonasor

Álljanak a gyerekek magasság szerint sorba. Három négy gyerek kiáll, és összeméri magasságát. Tegyenek olyan megállapításokat, mint pl. Józsi magasabb mint Jutka, de Jutka magasabb mint Balázs, ezért előbbre áll (ha csökkenő sort kérünk) Józsi, utána Jutka, mellé pedig Balázs. A csoport többi résztvevője ellenőrzi a végeredményt. Lehet újabb tagokat besorolni.

Gyöngysor

Különböző mintázatú, szín vagy forma szerint váltakozó gyöngysorokat fűznek a gyerekek.

Sorminta

A gyerekek rajzukat bekeretezik valamilyen sormintával, az elemek szabályos ismétlődésével. A mintasort maguk is kialakíthatják, de figyelmeztessük, ha túl nehezre vagy túl könnyűre akar rajzolni.

Lakberendezés

A gyerekeknek meg kell jegyezni a szobában a fal mellett lévő tárgyak sorrendjét az óramutató járásával megegyező irányban, majd becsukott szemmel el kell mondaniuk. Ha valaki téveszt, azt kiáltják, hogy „Lakberendező!”, mert átalakította a szoba berendezését.

Mennyiségi sorok

Tálacsákba különböző mennyiségű gyöngyöt, gyufaszálat, vizet vagy homokot teszünk. A gyerekeknek mennyiség szerint kell sorba rakni a tálacsákat.

Kinek a tálkája ez?

A gyerekekkel megbeszéljük, hogy egy nagy baba vagy mackó többet kér enni mint a kisebb. Ezután nagyság szerint sorba rakják a babákat, mackókat. Az előző gyakorlat szerint sorba rakott tálacsákat kell a gyerekeknek párosítani a babákkal, állatokkal. Eleinte 4-5 elemnél ne adjunk többet, csak ha ez már megy, akkor lehet emelni.

A hét törpe

Elmeséljük a gyerekeknek az ismert „Hófehérke és a hét törpe” mesét. Megrajzoljuk a gyerekekkel kb. 10 cm-es nagyságban a hét törpét, jellegzetesen megkülönböztethetően, valamilyen jellegzetességgel megjelölve (Tudor-szemüveg, Morgó-mérges arc, Szundi-félig csukott szem stb.). Következő alkalommal megtanítjuk sorban a nevüket. Csomagolópapírra, vagy a táblára rajzolunk hét ágyat, hosszú asztalt hét székkal. Ha már biztosan ismerik a gyerekek a törpéket, összekeverve adjuk oda nekik, és sorba kell leültetni az asztalhoz, befektetni az ágyacskájukba.

15.2.8. Idő sorozatok

Az egymásutánosság és az egyidejűség alapvető problémája a tanulási zavarokkal küzdő gyerekeknek. Az időben túl távollévő elemeket nem tudják egységként kezelni, ezért gyakran az egyes szavakból nem áll össze számukra mondat. Az idő felfogásával nehézségeik lehetnek. Világuk rendezésében sokat segíthet, ha megtanulják az idői viszonyokat, időtartamok nagyságát, egymással való összefüggését.

Napirend

Beszélgetünk a gyerekekkel a napi teendőkről. Kiosztjuk hatos csoportokban a nap minden szakaszát (reggel, délelőtt, dél, délután, este, éjszaka). Minden csoportban egy-egy gyerek lerajzolja a neki jutott napszakban szokásos tevékenységet. A gyerekek megbeszélhetik, ki mit rajzol. A rajzokból a csoport összeállítja a napirendet.

Mikor mit csinálunk?

A gyerekek tevékenységeket gyűjtenek a napszakokhoz. (Pl. reggel felkelünk, mosdunk, óvodába megyünk, délelőtt játszunk, rajzolunk, énekelünk, délben ebédelünk, délután...)

Mi van előbb?

Két-két napszakot nevezünk meg, és a gyerekeknek el kell dönteniük, melyik van korábban. (Pl. reggel-délután, dél-este)

Tegnap, ma, holnap

Kikérdezzük a gyerekeket, hogy mit csináltak előző nap, aznap, és másnap mit csinálnak majd.

Hétfő, kedd, szerda...

Megtanulják a gyerekek a hét napjait, majd „Mi van előbb?” játékot játszhatunk. Minden nap megkérdezzük milyen nap van, milyen volt tegnap, és milyen lesz holnap.

Mit lehet csinálni egy év alatt?

A gyerekekkel elbeszélgetünk, mit lehet elvégezni egy perc alatt, egy óra alatt, egy nap alatt, egy hónap vagy év mire elég.

Mi a hosszabb?

Két-két tevékenységet mondunk, és eldöntik a gyerekek, mi tart tovább. Pl. megreggelizni, vagy egy házat felépíteni, kimenni az udvarra, vagy háromszor felugrani, kitakarítani a lakást, vagy külföldre utazni. A vélekedéseket mindig meg is beszéljük. Legyen mindennapi tevékenység is a választások között, de próbáljunk érdekes ötleteket is hozni, pl. egy kutyát megfürdetni, vagy az óceánt átúszni.

Versenyfutás az idővel

Mérjük időre, ki milyen gyorsan tud futni. Mérhetjük, mennyi idő alatt tudnak felöltözni stb. Lehetőség szerint az idői összehasonlítást tegyük a középpontba, és önmagukhoz mérjük a gyerekeket. Jó, ha különböző feltételek között kell ugyanazt megcsinálni, pl. körbefutni a kertben, utána körbefutni egy pohár vízzel.

„Én elmentem a vásárba...”

Játsszuk el az ismert dalocskát, amelyben a piacon vásárolt állatokat soroljuk fel úgy, hogy mindig valaki beáll a sorba, és a megfelelő helyen a megfelelő állat hangját hallatja.

Hasonlóan játszhatóak „Juliska rétre ment”, „Kiugrott a gombóc a fazékból” (a Gőgös Gúnár Gedeon c. könyvben megtalálhatóak) és hasonló sorolós énekeket kereshetünk és kitalálhatunk.

Adj hozzá egy mozdulatot!

A gyerekek körben állnak. A csoportvezető tesz egy jól látható mozdulatot, a mellette állónak ezt meg kell ismételnie, majd egy mozdulatot hozzátenni. A következő mindig megismétli az előtte végzett mozdulatokat. Kisebb gyerekeknél jobb, ha az egész csoport végzi a mozdulatokat, és a következő csak hozzáad.

Szóláncok

A gyerekek egymás után hozzátesznek a szólánchoz egy szót, és az előzőeket megismétlik. Lehet a bevezetés „Születésnapomra kaptam...”, „Csomagolok a csomagomba...”, „A pincében találtam egy ládát, abban...” stb.

15.2.9. Verbális sorozatok

Az beszéd-írás-olvasás a verbális elemek egymás után történő megfelelő sorba rendezésén alapszik. A gyerekeknek nem kell írni-olvasni tudni ahhoz, hogy a nyelvi elemeket gyakorolhassák. A verbális elemek egymásutánosságát, rendszerét már óvodás korban elsajátíthatják, és iskolában is gyakorolhatnak az olvasás és írás megalapozásához.

Minden szóra egy pálcika

Mondunk egy mondatot, és a gyerekeknek annyi pálcikát kell egymás után lerakniuk, ahány szót hallottak. Eleinte egyszerű (2-3 szóból álló), majd egyre összetettebb mondatokat, végül hosszabb szavakat is belevéve állítjuk össze a mondatokat.

Találd ki hány szó!

Az előbbi változata, amikor már fejben kell megszámolniuk a szavakat. Mondunk egy mondatot, és a gyerekeknek meg kell mondaniuk, hány szó volt benne. Eleinte egyszerű (2-3 szóból álló), majd egyre összetettebb mondatokat, végül hosszabb szavakat is belevéve állítjuk össze a mondatokat.

Mi a hosszabb?

Szópárokat mondunk, és a gyerekeknek meg kell mondaniuk, melyik szó a hosszabb (pl. ég-levegő, szalad-fut, bicikli-ház.) Ha már kezdenek belejönni, lehet a szó értelmével szembeállítani vagy összefüggésbe hozni hangtani hosszát, akár viccesen is elgondolkozni pl. a pad vagy a radír hosszabb, dolgozik-pihen, szó-mondat stb. Később lehet egyre hasonlóbb hosszúságú szavakat összevetni, pl. pad-polc, majd az egyenlő kifejezést is használniuk kell, pl. járda-sarok.

Ének-taps

Dalok minden szótagjára tapsoljanak, dobbantsanak vagy meneteljenek.

Szekrénynyitás

Két szótagú szavakat szótagoltatunk, kinyitunk, mint a szekrény két ajtaját (mozdulattal mutatjuk is: szek-rény, fo-tel, asz-tal, ro-han, á-rad).

Állat összerakós

Két szótagú állatok nevének csak az első szótagját mondjuk ki, a másodikat a gyerekeknek kell kitalálni. Két szótagú állatokat kell gyűjteni a gyerekeknek, és szótagolva mondani, vagy csak az első szótagját mondják, és többiek kitalálják.

Robotparancsnok

Szótagolva mondunk utasításokat, mint egy robot, és a gyerekeknek el kell végezniük amit mondtunk. A szokásosnál kicsit nagyobb, kb. 2 mp-es szüneteket tartunk, hogy nehezítsük a gyerekek dolgát. (Pl. E- meld fel a jobb ke-ze-det!, Fé-süld meg a pad-szom-szé-dod ha-ját!, Járd kö-rül a ter-met tör-pe-já-rás-ban!)

Titkos nyelv

Két szótagos szavakat mondunk, de a szótagokat felcserélve. Először lehet csak állatneveket, hogy könnyebb legyen (pl. tya-ku, ba-li), majd kiterjesztjük a készletet.

Verselés

Elmagyarázzuk a gyerekeknek, hogy a rím az, ha a verssor végén a szavak hasonlóan hangzanak, és példákkal bemutatjuk. Utána verset olvasunk fel, és a gyerekeknek kell a vers rímjét

mondaniuk. Lehet kitalált mondatokból álló versike is. (pl. Fűvet rág a kecske, gyorsan repül a..., A kocsmá előtt hosszú a sor, mert ma olcsó a..., Lábunk alatt a föld, Kedvenc színem a..., Az ott egy szekér, Kedvenc színem a...)

Mit hallasz először?

Szavakat mondunk, és a gyerekeknek meg kell mondaniuk, milyen hanggal kezdődött a szó. Variációja, hogy képeket mutatunk, megnevezik, és az első hangot külön is mondják, majd megnevezés nélkül mondják a kezdőhangot.

Mi a vége?

Szavak utolsó hangját kell megnevezniük a gyerekeknek.

Mire gondoltam?

Egyszerű képeket teszünk a gyerekek elé, és megmondjuk a kezdőbetűjét annak a szónak, amelyik képére gondoltunk. (Pl. egy mackó van a képek között, azt mondjuk, hogy „m”). Ugyanezt az utolsó betűvel is megtehetjük. (egy mackó van a képek között, azt mondjuk, hogy „ó”).

Van-e nád a tornádóban?

Mondunk egy hosszabb szót a gyerekeknek, és egy rövidebbet kell azonosítani benne, pl. Van-e sár a vásárban? Van-e por a csuporban? Van-e ló a zászlóban? (radiátor, ad) (Gábor, bor) (zivatar, tar) (vásár, ár, ás) (zászló, ász, ló), keverve a megtévesztőkkel pl. Van-e gáz Kázmérban? Van-e szél a mesél-ben? (rizsben ír, darázsban rág, serpenyőben per).

Gyűjtemények

Egy-egy betűt kiválasztunk, és azzal a betűvel kell hogy kezdődjenek a gyűjtött szavak, majd a kiválasztott betűvel végződjenek.

Indul az indul az...

Az ismert „Repül a, repül a...” játék mintájára egy-egy megnevezett betűvel kezdődő szót hallva emelhetik fel a kezüket, pl. ha „j” betűvel indulhatnak csak a szavak, akkor „Indul az indul a játék”-ra fel kell tenni a kezét, „Indul az indul a ló”-ra viszont nem szabad.

Repül a rigó

Egy-egy igét mondunk, és egy állatot kell találni amelyik annak első betűjével kezdődik, vagy fordítva az állatnévhez kell egy cselekvést találni a gyerekeknek. (Pl. liheg a ló, kimegy a kutya, tornázik a teve, nyúl a nyúl).

Bingó

A gyerekek „bingó”-t kiáltanak, ha egy megadott betűvel végződik a szó amit mondunk. (Pl. ha „ó” a keresett betű, és soroljuk, hogy téglá, málna, szappan, sikló, ekkor kell kiáltani.)

Kakuktkojás

Mindig egy célszót mondunk először, majd 3-4 másikat, amelyek közül ki kell választani a célszónak megfelelőt vagy attól eltérőt. Sokféle változatot lehet kialakítani. Pl. Melyik nem úgy kezdődik mint a „róka”? radír, rigó, kabát, rádió. Melyik ugyanolyan kezdetű mint a titok? darab, liter, torta, seprű. Ugyanezek a végződésekkel.

Összerakós

Hangokat szavakká kell alakítani a gyerekeknek. Hangonként mondjuk a szót, és a gyerekek egyben. Először rövidebb szavakat alkossanak, és mindig kérjük meg őket, hogy magyarázzák meg mit jelent a szó. (Pl. t,é,r – tér, b,a,r,á,t – barát). Később a gyerekek is próbálhatják bontani a szavakat.

Mi lesz ha...?

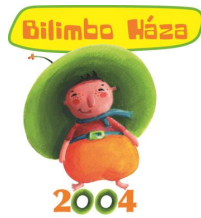
Mi lesz, ha a tehénből elveszem a „hént”? Egyszerű szavak egy-egy betűjét vagy szótagját kell elhagyni, és úgy kimondani a szó maradékát.

Hogyan lesz a kosárból sár?

Az előző variációja. Egy-egy szóból elveszek valamennyit, és ki kell találni, hogy mit vettem el. (Pl. takar-kar, lemez-mez, térdel-tér, darab-dara, zabál-bál).

Hogyan lesz a gépes képes?

Itt nem elveszük, hanem felcseréljük a szó egy részét valami mással. (Pl. ravasz-tavas, tér-kér, vétel-tétel, Tibor-Gábor, sor-sör, áfonya-tarhonya.)

Fordítva is jó

Rövid szavakat mondunk a gyerekeknek, és akkor kell jelezniük, amikor olyan szót mondunk, ami visszafelé is értelmes (pl. rét, kép, rőt, bab, Anna, görög, szósz, kék).

Betűtalálás

Korongokból kirakják a gyerekek a hallott szó betűit, de a keresett betű helyett más színt tesznek. Pl. ha a „b” betűt kell jelölni, akkor bor=OOO, suba=OOOO, seb=OOO, ha a „k”-t, akkor kér=OOO, zakó=OOOO, rak=OOO, kék=OOO.